

Johann Heinrich Majus Andreas Ludovicus Hepplen

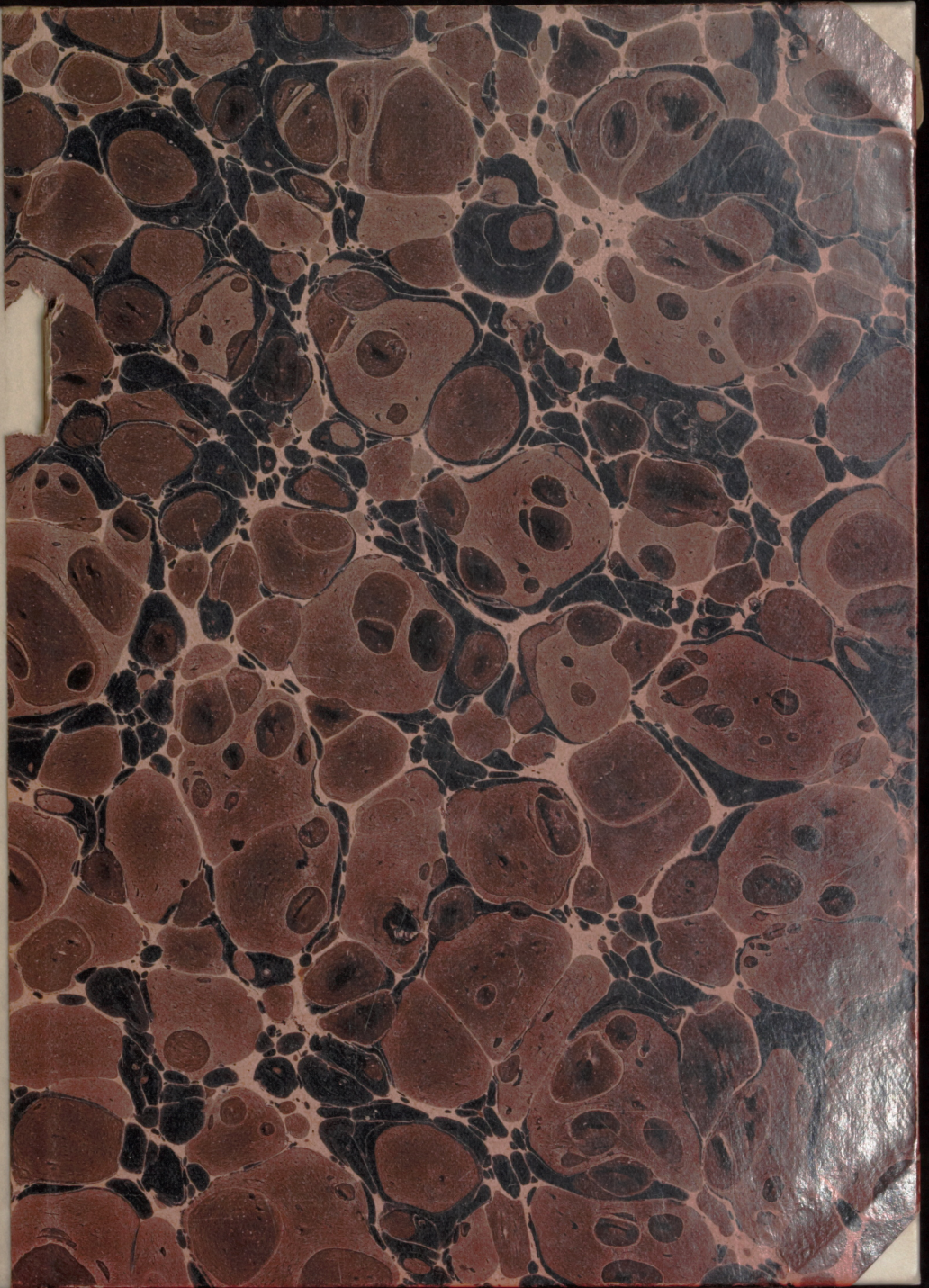
**Disputatio Theologica: In Qua Quaestiones Selectae Controversae De
Iustificatione Hominis Forensi, Quae His Etiam Temporibus Potissimum Sunt
Motae, Una Cum Praecipuis Aliis Argumento Huic Cohaerentibus, In Quantum
Fieri Potuit, SOLide Ac Modeste Resoluuntur**

Gissae-Hassorum: Mullerus, 1708

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn841408491>

Druck Freier  Zugang





Fa- 1092(98)

2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.

34
33
26
28
27
22
22
21
15
16



13.
DISPUTATIO THEOLOGICA:
IN QVA
QVAESTIONES SELECTAE
CONTROVERSAE
DE

IVSTIFICATIONE
HOMINIS FORENSI,

QVAE HIS ETIAM TEMPORIBVS POTISSIMVM
SVNT MOTAE,

*VNA CVM PRAECIPVIS ALIIS ARGVMENTO HVIC
COHAERENTIBVS,*

IN QVANTVM FIERI POTVIT,

SOLIDE AC MODESTE RESOLVVNTVR.

QVAM

PRAESIDE

DN. IOH. HENRICO MAIO,

S.S. THEOL. D. EIVSDEMQUE AC LL ORIENT. P.P.

LONGE CELEBERRIMO, ECCLESJARVM ALSFELDENSIS ET

MARPURGO-DARMSTATINI DISTRICTVS SVPERINTENDENTE

VIGILANTISSIMO, CONSIST. ASSESS. GRAVISSIMO, ALVMNORVM
EPHORO, AC PAEDAGOGIARCHA MERITISSIMO,

PATRONO, PRAECEPTORE AC HOSPITE SVO,

OMNI HONORIS OBSERVANTIAEQVE CVLTV PROSEQVENDO,

D. XXV. OCTOBRIS A. MDCCVIII. H. L. Q. G.

PVBLCIE DEFENDET

AVTOR

ANDREAS LVDOV. HEPPLER,

GVSSENSTADIO-WVRTEMBERGICVS.

GISSAE-HASSORVM, Typis HENNINGI MVLLERI.

DMYKYM NENYROWY
QV AEFSTIONEN REFLECTAE
IN QUANTVM ERII TOYIT
SOLIDE AC MODESTE RESOLVITVR
D. N. ION. HENRICO MALO
TATRONO FRAGMENTO ACHORIS
ANDREAS FIDON HENRYEN

2
[REDACTED]

MAXIME VENERANDI
IN DVCATV WVRTEM-
BERGICO

CONSISTORII
ECCLESIASTICI
DNO. DIRECTORI

AC

DNS. ASSESSORIBVS
GRAVISSIMIS:

*VIRIS PER-ILLVSTRIBVS,
MAGNIFICIS, SVMME REVEREN-
DIS, CONSVLTISSIMIS, EXCEL-
LENTISSIMISQVE,*

PATRONIS OMNI, QVA DECET,
ANIMI SVBMISSIONE ET
OBSERVANTIA DEVENERANDIS.

ATQVE POST EOS
VIRO
NOBILISSIMO AMPLISSIMOQVE,
DOMINO
IOH. GEORGIO HEPPLEN,
CONSILIARIO WVRTEMBERGICO, ET REI
METALLICAE DIRECTORI PRIMARIO,
PARENTI SVO, FILIALI AMORE ET OBSEQVIO
AETERNVM PROSEQVENDO:

VT ET
VIRO
PRAENOBILI AMPLISSIMOQVE,
DOMINO
IOH. CHRISTOPHORO
WAGNERO,

DISTRICTVS IN EODEM DVCATV AD MONA-
STERIVM LAVREACENSE PERTINENTIS PRAE-
FECTO MERITISSIMO,
PATRONO COGNATIONE ET AFFINITATE CON-
IVNCTISSIMO, PLVRIMVMQVE SIBI FACIENDO.

HANC DISPVATIONEM THEOLOGICAM,
DE PRAECIPVO CAPITE DOCTRINAE EVANGELICAE
AGENTEM, IN TESTIMONIUM DEBITAE OBSERVANTIAE
ET CVLTVS, CVM OMNIGENAE FELICITATIS
APPRECIATIONE,

D. D. D.
ANDREAS LVDOVICVS HEPPLEN.

PRÆFATIO.

Duo sunt precipue, mi LECTOR, qua nosse te cuperem, antequam ad has Disputationis meae pagellas vel legendas te conferas, vel judicandas: ea nempe, de quibus ipse Tibi rationem à me reddi postulareris, Electio Thematicis, ejusque tractandi Methodus. Et THEMA quidem quod attinet, ut ut vulgare nimis est proletarium quibusdam fortasse videatur; mihi tamen, ut pro argumento id mihi sumerem, visum longe est dignissimum. Tanta enim apud me divinæ hujus Doctrinæ est Existimatio, ut majorum exemplo, qui suo tempore à Dei Spiritu excitati, illam, Pontificiis tenebris obscuratam, denuo illustraverunt, atq; instaurarunt, itidem me illius Meditatione delectari semper mihi nihil prius, nihilq; posterius fuerit; utpote qua, (testante Apol. A. C.) dolentibus & afflictis conscientiiis in Sacra Scriptura maximum in solatium est consignata. Quibus egregiis testibus etsi ego equiparari haud possim: communis tamen gratia & me participem esse velle, cur mihi testari minus liceat, non video. Eandem scilicet pre-

tiosam Fidem, (et si non in eodem gradu & mensura,) cum Patribus nostris, imò ipsis Apostolis, accepimus, illaq; & delectamur, & aliis eandem commendamus. Accedit, quod speciosæ etiam quorundam, & ut ego quidem judico, non indoctorum, (quorum tamen Nominibus parcere volui,) Objectiones, adversus Doctrinam hujus veritatem his nostris quoque temporibus prolatae, ad specimen hoc edendum me permoverint: quas & in mei ipsius gratiam ad veritatis Regulam examinari tanto magis mihi cura erat; quanto majores mihi ipsi scrupulos per eas antehac fuisse motos non diffiteor. Quod Examen cum ab aliis menti meae congruenter susceptum esse mihi non constaret: proprias animi in eo periclitari vires, praesertim cum colendi cujusdam viri accederet persuasio, facile me adduci passus sum. Deinde quod METHODVM tractandi attinet: de eo maxime laboravi, ut, quoad fieri posset, facilis ac perspicua, modesta insuper ac solida, haec mea scriptio extaret; quod, an affecutus sim, bene volo aliorum judicio relictum volo. Enimvero non parva est argumenti hujus recte ac sobrie tractandi difficultas: cum semper inter duo extrema illud mihi positum sit visum; ita ut vera Pietas ea una parte ab EPICVREISMO, ex altera autem à PHARISAEISMO per Doctrinam hujus abusum aut falsum intellectum, magnum

magnum pati detrimentum videretur. Ad scopulos itaque hosce evitandos, (et si hanc meam Disputationem magis artificialiter disponere potuissem,) hæc mihi tractandi ratio, qua totum Thema, & omnia, que circa illud recte explicandum momenti alicujus esse possunt, in certas Quæstiones resolutum, citra omnes ambages & Methodi Difficultates, distincte sisteretur, ut maximè commoda imprimis placuit. Quod ipsum cum executus sum: non tam propositum mihi fuit, ipsos adversarios errantes, quam adversariorum errores adoriri, sicque mentem potius meam circa hanc Veritatem, ex Sacris Litteris hausitam, ulterius confirmare atque declarare. Cumque mihi proinde de Veritate tuenda magis, quam de consecranda eximii Disputatoris gloria ac laude agere fuerit propositum: si qua forte minus recte à me dicta fuerint, ea, tantum abest, ut pertinaciter urgere velim, ut cuilibet potius, rectiora ac meliora monstraturo, facile me sim consentientem præbiturus. Quo ipso proposito accinctus, nullas quoque tibi novas sententias, majorum scriptis contrarias, in hac qualicumque Disputatione temerè commendo vel obtrudo, nec ullos errores in crustare studui. Major sane apud me est B. Lutheri, aliorumque, qui tunc temporis floruerunt, piorum confessorum Autoritas, quam ut temerario ausu quicquam eis derogare sustineam.

fineam. Hoc tamen est, quod optarem, ut omnes illi, qui
verbo quidem illorum in restauranda ac vindicanda
Fide Heroum sententia accedere videri volunt, in praxi
quoque & opere eandem Veritatem, tanquam Epistola
ab ipso Spiritu Sancto scripta, expresissent ac exprime-
rent. Caterum, cum hac mea qualiscunq; opella, cum
SVMME VENERANDI DN. PRAESIDIS,
Viri de Ecclesia pariter & Academia jam pridem opti-
mè meriti, ac indies adhuc merentis, cum quoque AL-
TERIVS CUIVSDAM VENERANDI VIRI,
cujus insignis Doctrina Philosophica, cum profunda re-
rum Theologicarum peritia conjuncta, hanc Ludoviciana-
nam adificat pariter & exornat, Doctrinâ, consilio
& ope in multis haud parum fuerit adiuta: non pos-
sum non & illud publicè profiteri, Illisque eas, quas ideo
merentur, gratias decernere. Mibi autem, in hac qui-
dem palaestra adhuc minus exercitato Militi, defectus
meos facile condonabis Lector: Sed sperabis tamen si-
mul, fore, ut si aliquando factus sim exercitator, &
apparatu Theologico instructior, perfectiora Tibi dare,
& pro virium divinitus concessarum modulo, etiam pu-
blice magis prodesse haud sim neglecturus. His Deo, &
Gratia ipsius Verbo commendatus Vale, ac Ve-
ritati mihique fave.



QUÆSTIO I.

QUOMODO STATUS QUÆSTIONIS PRIMARIÆ ET INTEGRÆ, quæ universam de Justificatione Doctrinam adæquate referat, possit quam rectissime formari?



Anc non sine ratione de *quæstione primaria* præmittere volui quæstionem; utpote in qua generalis totius meæ sententiæ conceptus se conspiciendum præbeat, & ex qua specialiores deinceps quæstiones, quas generalis hæcce continet, rectissime deduci possint. Multum enim compendiosam ejusmodi & integram Doctrinæ cujusdam propositionem ad accuratam & bene ordinatam facere cognitionem arbitror; cum totum totius Thematis complexum lectori uno conspectu ob oculos ponat, efficiatque, ut is veram de veritate defendenda sententiam sine operosa inquisitione primo fere intuitu assequi queat. Equidem hoc labore videbor ideo me superfedere potuisse, quod jam in plurimis Theologorum scriptis, quæ de hac agunt materia, (præsertim apud *Hæpfner*. in Tr. de Justific.) hæc quæstio disceptatione sat bene declarata deprehendatur: hoc tamen non obstante *quæstionem primariam* sequenti modo informatam volui apponere, ut animi mei sensa, quæ cum respectu ad potiora omnia hujus Doctrinæ momenta hic generatim indicantur, *ως εν συνόψει* integre proponerentur. Quare ita visus mihi est concipiendus quæstionis primariæ status: *An secundum veritatem divinam, in S. Scriptura revelatam, revera detur ejusmodi Justificatio forensis & judicialis externa, qua in judicio divino criminali, eoque in summo rigore suo hic spectando, constitutus unusquisque homo peccator, propriaque justitia, quam Lex divina perfectissimam requirit, hoc ipso destitutus, sed serio tamen respiciens, & meritum Christi pro toto genere humano, proindeque pro omnibus & singulis hominibus satisfactorium, vera vivaque fide, per verbum Evangelii in ipso ex-*

citata.

34

33

32

31

30

28

27

26

25

24

23

22

14

15

16

17

sitata, respiciens & apprehendens, sibi que singulariter applicans, ita justifi-
cetur, ut quantum ad hunc justificationis Actum strictè pertinet, sine illo
respectu ad propriam suam, quam ex viribus vel Natura, vel Gratie, sive
inherentem habuerit, sive operantem jam praestiterit, justitiam qua talem,
tantummodo propter alienam Christi, qua credenti tanquam propria imputa-
retur, justitiam ac Meritum, ex solo gratuito Dei favore, habeatur & de-
claretur justus, sicque non tantum Remissionem peccatorum, seu non imputa-
tionem injustitiae propriae, sed quoque imputationem justitiae perfectae alienae,
atque simul cum ea & per eam Filiationem adoptivam, pendentemque ab ea
Hereditatem, & possessionem Bonorum caelestium, ex dicta gratia divina con-
sequatur? Haec ad statum principalis causae sufficere opinor. Quod si
vero fortasse aliqua in hac quaestione posita nondum satis clara videan-
tur: ea sequentibus specialioribus quaestionibus futura clariora, nullus
dubito.

QUESTIO II.

Quale sit vocabulum Justificationis, & quam illius sit
significatio?

Latinum Justificationis vocabulum, Ecclesiasticis scriptoribus fami-
liare, apud profanos Latinitatis purioris Autores non occurrit.
Unde mirum quoque non est, quod *Andradus* petito *Chemnitii* in pro-
ducendo classici Autoris loco satisfacere haud potuerit; sicuti ipse
Chemnitius memorat in *Examine Conc. Trident. Part. I. p. 236. edit.*
Francos. in 8. Unicus quidem est, ad quem Lexicographi provocant,
Carulli locus, Carm. 65, sub finem, ubi vocabulum Justificans habetur,
quando omnia fanda nefanda malo permista furore, dicuntur justificans
nobis mentem avertisse Deorum. At uti aliud nomen est Justificatio, at-
que aliud Justificans: ita & significatio utriusque multum differt; quia
Justifica Deorum Mens, ibi non est justificans seu justos faciens, sed
juste faciens vel agens, justeque agendo se delectans. Restat igitur, ut
de usu ac sensu vocabuli Justificationis Ecclesiastico hic videamus:
quem si in maxima sua, quam Etymologia vocis subministrat, latitu-
dine spectemus; certum est, quod verbum Justificare, unde Nomen
hoc descendit, significet nihil aliud, quam justum aliquem quocumque
modo facere; sive ex injusto per id fiat justus, sive ex minus justo adhuc
justior. Quare & Pontificiorum Distinctio inter Justificationem pri-

nam & secundam generaliter spectata, recteque applicata, fundamen-
 to suo non prorsus destituitur. *conf. D. Speneri Glaubens: Gerechti-
 gkeit wider D. Breuing. p. 904. seq. p. 1171. & p. 1172. ubi D. Calov.
 etiam citatur. Hoc generali significato hic supposito, triplici modo
 potest aliquis justum aliquem facere: [1] creando justum, quando ipsi
 infunditur Justitia. [2] reputando justum, quando ipsi imputatur Justi-
 tia. [3] docendo justitiam, quando ad Justitiam quis informatur aut in-
 struitur. Hinc bene Kromayerus in Theol. Positivo-Polemica Art. XI.
 Antith. I. dicit: *Justum facit non tantum, qui alicui Justitiam infundit,
 sed & qui à reatu absolvit, & ad Justitiam erudit.* Triplici hoc re-
 spectu, *Justificatio*, (Etymologicè & generalissime hic accepta,) triplici
 porro modo poterit distingui: ita, ut sit vel [1] interna & physica, qua
 quis internè justus creatur, & inhærentem adipiscitur justitiam; vel
 [2] externa & politica, qua quis externe justus censetur ac declaratur, &
 imputatam Justitiam consequitur; vel [3] media inter utramque, vel ad
 utramq; respectiva, quæ forsitan non incommode didactica poterit vocari,
 qua quis docendo ad impetrandam vel internam vel externam Justitiam
 instruitur. Quem triplicem significatum ab usu Patrum Ecclesiastico
 non prorsus abhorreere, ipse etiam Chemninius cit. loc. non potest diffi-
 teri. Apud infimæ autem Latinitatis scriptores *Justificare aliquem* idem
 fere significat, ac *facere alicui secundum Justitiam, aut secundum jus &
 legem aliquem tractare*: id quod fit *absolvendo vel condemnando, defen-
 dendo vel accusando, premia vel pœnas tribuendo*; quorum proinde
 vel *utrumque*, vel *alterutrum* hac voce significari solet, simulque pa-
 tet, quod & hæc Justificandi ratio ad illam, quam externam & politi-
 cam diximus, propinque admodum accedat. *conf. Caroli du Fresne
 Glossar. ad scriptores mediæ & infimæ Latinitat. sub voce Justifico*: quo
 sensu an & apud Patres Latinos vetustioris ævi reperitur, aliis inve-
 stigandum relinquo. Hic loci autem, cum non tam sit quæstio de Sen-
 su vocis Ecclesiastico, quam *Biblico*: jam ad illas potius voces, quibus
 in *Ebrais & Græcis S. Scripturæ* fontibus *Justificatio* exprimitur, respi-
 ciendum nobis erit. Has si intueamur: bene à Theologis nostrati-
 bus, (cum quibus & Reformatos haud infrequenter in eo facere anim-
 advertimus,) est observatum, *Ebræum* *קִדְּשׁ* & *Græcum* *δικαιῶν* usu
Biblico pro *Justificatione externa & politica*, (quam *judicalem & foren-
 sem* vocant,) potissimum venire, & aliter vix ullo in loco accipienda
 esse. Quam sententiam præ aliis strenuè defendit *D. Sebast. Schmidius* in*

Dissert. de Justificat. I. p. 13. Attamen cum aliqua saltem scripturæ loca, (e. g. Ef. LIII. 11. Rom. VIII. 30. Apoc. XXII. 11.) produci posse videantur, ubi voces illæ in generaliori *minimum* significato, ideoque pro interna & externa Justificatione simul, commodissime videntur posse accipi; atque etiam secundum bonam maximeque commendandam Hermeneuticorum Regulam, voces illæ, quæ generaliore in contextu admittant significationem, ad specialiore sine urgentissima necessitate non sint restringenda: liceat hic mihi illorum sententiæ potius accedere, qui voces illas ad internam quoque Justificationem quibusdam in locis esse referendas existimant: quemadmodum & locus Dan. XII. 48. de Justificatione doctrinali, quæ internam & externam potest respicere Justitiam, est merito accipiendus. Neque vero Pontificiorum causæ singulare exinde commodum accedet, ut potius causa sua magis videantur per id ipsum excidere, si ea ipsis nonnunquam concedamus, quæ salvo contextu, salvaque veritate significationis specialioris, concedi poterunt. Quare optinè Chemnii noster cit. loc. *Uit ostenderetur, ait, (quod tamen certo & evidenter non facile probari posse existimat,) verbum Justificare in quibusdam scripturæ locis habere illam, de qua Pontifici dimicant, significationem; de summa tamen rei, de qua agimus, nondum conclamatum esse. Non enim proprie esse questionem, quid verbum Justificare in aliis scripturæ locis significet; sed hoc queri, quam significationem habeat in illis scripturæ locis, in quibus Doctrina Justificationis, (specialiori acceptæ sensu,) tanquam in sua sede tradatur & tractetur. Agnoscit hoc & ipse B. Schmidius in cit. Dissertat. I. p. 13. ubi scribit, quod minime nobis incumbat probare, Verbum Justificare in omnibus, quibus occurrit, locis usurpari more forensi; neque enim nobis obesse, si in uno vel altero loco aliter usurpetur. Idem porro etiam confirmat Apol. Aug. Conf. Edit. Lips. p. 73. ubi expresse dicitur; quod Justificari significet ex injustis justos effici, seu regenerari, ideoque etiam justos pronunciari sive reputari. Utraque enim modo loqui scripturam sacram. conf. etiam Artic. Schmalcald. de Justif. p. 335. seq. ubi patet, quod & Lutherus Justificationis vocem in extensione hac acceperit, de cujus mente quoque constare potest ex versione loci Apoc. XXII. 11. quem ipsum de inbarente quoque justitia accepisse B. Seb. Schmidius Dissert. cit. p. 19. confitetur. Cæterum quod & ipsa Justificatio externa & forensis ratione Actuum Justificantis eatenus in externam atque internam denuo*

denuo distingui queat, quatenus ille, qui civiliter aliquem justum censet, aut *animo* tantum id facit, aut *verbo* quoque & externo signo; cuilibet facile patere poterit.

QUÆSTIO III.

Quid Theologi velint intelligi per Justificationem Forensem, & que ratio sit, cur hanc Forensem ab omni alia adeò sollicitè distinguant?

FORENSE sine dubio à Foro dicitur: FORUM autem cum locum illum inter alia designet, in quo publica celebrari solebant judicia; facile apparet, quod *Forensis Justificatio* h. l. dicatur pro *Judiciali*, h. e. pro ea, qua in Judicium vocatus aliquis secundum Jus & Legem *sententiam* Judicis expectat, per quam, si justus deprehensus fuerit, ab omni reatu absolvitur, ac justus declaratur. Cumque nullum sit dubium, quin etiam *Homo peccator* ad Deum conditorem suum qua *Judicem justissimum ac severissimum* necessarium habeat respectum, in ejusque *criminali ac rigoroso* judicio per conscientia propria, satanaeque accusationem, etiam ante extremum judicium ita hic in tempore constituatur, ut nisi in illo judicio Justificationem obtinuerit, aeternae condemnationis reum se esse sentiat: nemini sane obscurum per id esse potest, quod Theologi per *Justificationem Hominis Forensem* intelligant nullam aliam, quam eam, qua *Homo peccator in* *Judicio Dei criminali summeque rigoroso* constitutus, & *reconciliationis cum Deo adhuc expers*, non potest non habere opus. Et quemadmodum acceptio- nem hanc Forensem multis S. scripturae locis passim illustrare, ac confirmare illi solent: ita certe gravissimis ducuntur Rationibus, cur hanc *Forensem seu Judicialem* Hominis Justificationem, (quam supra *externam* quoque & *politicam* diximus,) cum *interna & physica* aut omni alia nullo modo esse confundendam diligenter moneant. Sive enim ut *Irreginitus* spectetur Homo peccator, sive etiam ut *Reginitus*: neutro sanè respectu *Justificationem, de qua diximus*, in judicio divino constitutus obtinebit. Non *priori respectu*; quia ut *Irreginitus* non est ex Deo natus, sed potius iræ Filius per ipsam Naturam corruptam deprehenditur, ac nullam proinde habet inhærentem justitiam, de qua possit in judicio divino gloriari. Nec *posteriori respectu*, quia ut *Reginitus* quoque justitiam inhærentem omnibus numeris absolutam

in hac vita, qua gerit *σῶμα τῆς σαρκὸς*, non consequitur, qua possit adversus Legem divinam accusantem omnino se tueri. Imo etsi quis Justitia inhaerente *vel perfectissima* gauderet, ita ut Legi *de futuro* posset per eam satisfacere: nondum tamen constaret ratio, qua ab iniustitia *præterita* posset divino in Judicio absolvi. Hoc igitur rigorosum ac severum Dei Judicium cum vel sanctissimi ac piissimi quique Homines exemplo *Mosis*, Exod. XXXIV. 7. *Job*. c. IX. 2. coll. cum cap. XV. 15. ut & *Davidis*. Ps. CXLIII. vers. 3. semper deprecati sint, ac *Paulus* quoque Rom. III. hoc ipsum gravissimis testimoniis confirmet: Profecto ille haud levis Doctrinæ Christianæ est Articulus, quo docemur, quomodo isthoc divini judicii rigore perterrita planeque concussa Hominis conscientia, cum propria justitia confidere nequeat, certum aliquod solatium refugiumque aut asyllum possit invenire, quo tuta esse possit adversus severam istam Dei Judicis Justitiam. Præterea satis quoque hoc comprobant *Exempla* illorum hominum, qui, postquam seriæ pœnitentiæ vias iniverunt, hos terrores intimè persenserunt, aut saltem in tentationis statu, inque ipso mortis agone eosdem sunt experti. Qua de re legi meretur *B. D. Speneri* concio Funebri habita Berolini Anno 1698, in honorem *Petri Dockii*, *Theol. Sind.* ad Ps. LXXXVIII. 4-10. ubi de tentatione ista spirituali, quam vel ipsi pii ex horrendo peccatorum divinique solatii se subducentis sensu quandoque experiuntur, solide agitur, ut alios huc pertinentes Autores taceamus, conf. tamen etiam *Chemnitius* in Exam. Conc. Trident. P. I. p. 239. ubi *diligenter considerandum esse dicit, quare spiritus S. Doctrinam justificationis verbo judiciali proponere voluerit. Homines enim profanos, securos & Epicureos existimare, leve & perfunctorium quid esse justificationem peccatoris: ideo de peccato non admodum esse sollicitos, & reconciliationem cum Deo non serio expetere, nec diligentia aliqua, ut eam retineant, studere. Quorum falsam persuasionem & fiduciam sicuti pluribus cit. loc. refutat: sic ad sanctorum quoque hominum Exempla ibidem provocat, & dicta Bernbarði exemplo singulari specialiter confirmat. Ex quibus omnibus inter se collatis hoc denique consequitur, quod Theologi per justificationem Forensē non designent judicialem quamcunque, qualis illa forsitan cæseri possit, quæ in judicio Dei reconciliati paternò & veluti amico locum habere queat; sed judicialem strictè dictam, ubi Deus ejusque justitia vindicativa hominem peccatorem, qua talem, ante tribunal suum sistit, & secundum rigorem Legis eum judicat.*

QUÆ-

) 71 ()

QUÆSTIO IV.

Possint sola externa & politica Justificatio Forensis dici; aut, an & interna seu physica pro Forensi quodammodo haberi queat?

Cum externa & politica Justificatio illa ipsa sit, quam *Forensis* Theologi vocare solent, quamque à physica & interna Justificatione sic distinguunt, ut *hanc* dicant esse Justitiæ *Productionem* aut *infusionem*, illam autem tantummodo justitiæ *imputationem* ac *declarationem*; Formæ vero hujus utriusque Justificationis non possint aut debeant confundi: Certum sane est, quod interna & physica justificatio, quatenus *in se & formaliter* spectatur, pro Forensi haberi nullo modo possit. At quia fieri tamen potest, ut ille, qui in *Judicio* aut *Foro* justus declaratur, *propter internam & inherentem justitiam* à *Judice* pro justo reputari queat; sicque interna illa & physica justitia, etsi eam *Judex* qua talis ipse non producat, *Fundamentum* tamen ei possit præbere; ad alium, si quis ea polleat, pro justo declarandum: certe hoc respectu, si in abstracto ac citra applicationem rem consideremus, minime repugnat, ut illa, quam internam diximus, justitia pro *Forensi*, h. e. pro tali, cujus in *Foro* possit aliquis respectus esse, saltem *Fundamentaliter* haberi queat. Agnoscit hoc & ipse *Dn. Poirerius* *Oecom. Div. Libr. V. c. VIII. §. 1. num. 2. & 27.* ubi expresse scribit, justificationem sensu suo proprio ac distinctissimo non in gratia quadam *infusa* consistere, sed potius in actu *Dei Forensi & declarativo*; etsi in eo dissentiat à nobis, quod illa declaratio divina non tam habeat *fundamento* Justitiam Christi imputatam, sed potius *infusam*; quam Justificationem *Forensis* idcirco dicit antecedere, cum ex *adverso* *infusam* nos potius *Forensi* postponamus.

QUÆSTIO V.

Annon proinde Justificatio etiam Forensis generaliter & abstractè vel in se spectata duplicem admittat respectum, sc. ad justificandi justitiam vel internam & propriam, vel externam & alienam?

Consultò hic loquimur de Justificatione *Forensi generaliter & abstractè, vel in se spectata*: quia *nondum* nobis hic sermo est de *Justifica-*

ificatione Forensi in applicatione ad Hominem peccatorem, coram iudicio divino justificandum; sed eo tantum tendit hæc nostra meditatio, ut Justificationis Forensis condiciones spectemus primo generaliter, atque ad formandos de ea conceptus tanto clariores ponamus Fundamentum. Hoc monito præmisso dubitare haud possum, quin uterque respectus in Forensi Justificatione possit habere locum. Quicumque enim judicialiter pro justo declaratur; ille non potest hanc declarationem judicalem nisi ex duplici causa obtinere, hoc est, ex ratione justitiæ vel externa & aliena, vel inbarentis ac propria. Fluit hæc assertio ex illis ipsis fundamentis, quæ ad quæstionem præcedentem jam dum sunt exposita: ubi etiam conferri possunt, quæ de Imputatione, quæ nititur meritis propriis vel alienis, erudite commentatus est Illustr. Pufendorfius L. I. de Jure Natur. & Gent. c. IX. §. 2. & 3. & videatur locus ex Apol. A. C. supra ad quæst. II. jam productus.

QUÆSTIO VI.

An duplex hic respectus etiam locum habeat in Justificatione Forensi Hominis Viatoris coram Deo?

Quæ ad præcedentem quæstionem generaliter tantummodo sunt dicta & prolata; ea jam in applicatione specialiori veniunt spectanda. Hinc, etsi Justificationem Forensi abstracte & generaliter consideratam utrumque admittere respectum facile nobis fuerit concessum; fortassis tamen non æque concedetur, quod in hac specialiori applicatione idem admitti possit. Quare, ut paucis mentem meam explicem: sentio quidem, utrumque respectum suo modo & hic posse habere locum; sed quisnam sit ille modus, probe ac circumspicte definiti est necesse. Certum sane est, quod etiam interna & inbarentis Hominis Justitia, (præsertim ea, quæ ipsa gratia Dei per Spiritum S. in nobis operatur,) in iudicio divino haud reticendum habeat respectum, & ideo à Deo attendatur: [1] quia Deus in Lege sua justitiam inbarentem à nobis postulat, & id, quod Legi ipsius est conforme, in quantum tale est, non potest non respicere. Apoc. III. 2. [2] quia inbarentis fidelium justitia ipsius Dei opus est, quod is, qua tale, non potest odio habere. Joh. III. 21. [3] Quia pietas seu justitia inbarentis habet promissionem hujus & futuræ vitæ, & Deus in iudicio novissimo unicuique pro suis operibus retribuet; 1. Tim. IV. 8. 2. Cor. V. 9. 10.

[4] Quia

[4] Quia pii & fideles adversus criminationes & accusationes de operum suorum iustitia ad justum Dei tribunal persæpe provocant, Deumque testem suæ innocentiae appellant. Psalm. VII. 4, 5. seqq. Pf. XVIII. 21. seqq. 1. Joh. III. 21, 22. [5] Quia ipsi nostrates Theologi fatentur, Deum etiam ut justum judicem bona piorum opera respicere, illisque delectari. 1. Joh. III. 22. Ebr. XIII. 21. Col. I. 10. conf. *Form. Conc.* p. 700. *D. Isaaci Faustii egregia Dissert. de Fide bonos fructus pariente, & Hœpfnerus in Tract. de Justif.* p. 31. & 158. In hunc modum si explicetur judicialis inhærentis iustitiæ respectus: nemo sane eundem poterit in dubium vocare. Sed quisquis ille fuerit; nondum tamen talis hinc emergit respectus, qualis ad omne Justificationis ferendum punctum hic requiritur. Scilicet cum inhærens nostra Justitia, & illa ipsa etiam, quam spiritus gratiæ in nobis efficit, summæ perfectionis Laudem vix in hac vita consequatur; in forensi autem iudicio secundum divinæ iustitiæ rigorem non nisi perfecta requiratur, ideoque propria iustitiæ defectus alienæ iustitiæ perfectione sit supplendus: puto jam luculenter ex eo apparere, cur in illo divini iudicii rigore non inhærentis & propria, sed externa atque aliena iustitiæ haberi rationem Theologi secundum sacras literas defendant; quorum sententiæ, si Fundamentum illius recte capiatur, non possum non subscribere. Nam certe ab inhærentis Justitiæ respectu judiciali quocunque vel qualicunque ad omnimodum, qui ad perfectam justificationem sit sufficiens, non valet consequentia.

QUÆSTIO VII.

Annon eo ipso, quod Justificatio Hominis aliena opus habeat iustitia, necessario quoque requiratur Imputatio iustitiæ illius aliena; quidque per Imputationis vocem proprie debeat intelligi?

Monendum hic ante omnia ad evitandam ambiguitatem, quod inhærens etiam iustitia certe modo possit vocari *aliena*: non quidem quatenus inhærens est, sed quatenus ab alio in nobis est producta. Hic loci verò per *alienam* iustitiam non designamus illam, quæ per alterius operam in nobis aut *intra nos* producta est: sed strictius paulo accipimus hanc vocem *aliena*; cum illam iustitiam hoc

B

nomine

nomine insigniamus, quæ est formaliter talis, quia *extra nos* revera deprehenditur, & *extra nos* ab alio præstatur. Hoc monito præmissio ad quæstionem hancce respondemus, quod, si homo *propria* carens justitia per *alienam* in judicio Dei rigoroso opus habeat justificari, tum sane citra intervenientem justitiæ istius alienæ imputationem fieri id nullo modo possit. Cum enim omnis Justificatio forensis in eo necessario consistat, ut aliquis pro justo declaretur; pro justo autem declarari nequeat, nisi cui justitia vel propria vel aliena imputetur: Clarissimum omnino est, quod *Imputatio* vel ipsum Justificationis forensis formalem ingrediatur conceptum, quodque, si vel *propria* etiam justitia ad hunc effectum imputatione opus habeat, tanto magis id de *aliena* oporteat concedi. Ex quibus etiam nunc facile intelligitur, quid ipsum *Imputationis* vocabulum sibi velit; quippe quod *in se ac generaliter* spectatum nihil aliud significat, quam *attributionem* quandam, qua quid cum suis effectibus ad Autorem suum, qui vel revera, vel saltem quasi & æstimativè talis est, ex certo relationis fundamento refertur, eique attribuitur. Unde etiam patet quod vocabulum hoc generaliter acceptum ad Imputationem vel *proprii* vel *alieni* meriti eatenus se habeat indifferenter, quatenus & *proprium* cujusque *meritum* potest vero suo Autori imputari. Quo ipso tamen haud negamus, quod *alieni* meriti imputatio, (quippe quæ in sola *externa* Imputatione consistit, & nullum in subjecto suo habet *internum* meriti cujusdam fundamentum,) singulari quadam ratione tantoque magis hoc nomine venire possit. Cæterum conferri hic meretur *Dn. Joh. Gerhard. Arnoldi*, Gymn. Mœno Francof. Rectoris Celeberr. Programma quoddam invitatorium ad Actum oratorium, Anno 1703. publicatum, ubi de *Imputationis* vocabulo in sensu *Vulgari*, *Philosophico*, *Juridico* ac *Theologico* pererudite agitur, singulæque acceptiones commodis exemplis illustrantur; quæ omnia tamen videntur in isto generaliori significato convenire, quem supra jam expressimus.

QUÆSTIO VIII.

Annon Justificatio per imputatam Justitiam alienam necessario supponat alterius pro altero satisfactionem; ideoque, cum propria justitia homo in judicio divino rigoroso non sit

fit perfectè justus, per alienam justitiam Christi, ejusque satisfactionem fit necessario justificandus?

Duo sunt propositæ quæstionis membra: *alterum generale, de Imputatione Justitiæ alienæ cujuscunque: alterum speciale, de Imputatione Justitiæ alienæ Christi.* De utraque quæritur, an imputatio ista *alterius pro altero satisfactionem*, (hoc est satisfactionem illius, *cujus* justitia imputetur, pro eo, *cui eadem* imputatur,) necessario supponat. Ad quod *Interque*, si rectè rem consideremus, non possumus non affirmando respondere. Nam si fieri ullo modo potest, quod fieri posse nemo facile inficiabitur, ut *aliena imputetur alicui justitia*; sicuti exempla eorum, qui debitores se pro aliis sistant, ac debita pro illis solvunt, vel in communi vitæ praxi nonnunquam id solent comprobare: necesse sane erit, ut alter, *cujus* justitia alteri imputetur, aliquid pro altero præstiterit; quia alioqui nullum plane foret nexûs istius fundamentum, per quem alienæ justitiæ imputatione possit aliquis justificari. Jam, cum *pro altero aliquid præstare*, sit nihil aliud, quam *pro altero satisfacere*: apparet sane, quod, si qua detur *aliena justitia imputatio*, tum ea *alterius pro altero satisfactionem* necessario includat. Et ne leve videatur, hunc imputationis & satisfactionis nexum ad eò curatè observasse: quantum hæc observatio momentum in se habeat, ex speciali ejusdem *ad Christum pro nobis satisfaciendem*, *suaque justitia justos nos efficiendem* applicatione clarius id ipsum elucebit. Scilicet aut falsum erit, Christum in ara crucis pro nobis satisfecisse; aut, si verum hoc fuerit, concedi quoque oportebit, quod sine accedente justitiæ illius imputatione nullus istius satisfactionis ac præstationis fuerit effectus. Unde & conversa vice sequitur, ut, si Christi quædam nobis imputetur justitia, Christus etiam pro nobis satisfecerit, nostrique loco aliquid præstiterit. vid. infr. Qu. XVII.

QUÆSTIO IX.

An stare possit cum divina Justitia & Æquitate, quod Christus innocens pro alienis peccatis agendo & patiendo satisfecerit?

Socinianæ Doctrinæ asseclæ impiè negativam sequuntur sententiam. Hi enim, sicuti infinitam Jesu Christi Majestatem miscelli impugna-

re audent : ita solent quoque ejusdem satisfactionem pari modo cavillari. At, cum sacram scripturam non solum nullo loco sibi favere, sed solidissimis quoque argumentis ac sententiis gravissimum suum errorem destruere sentiant ; perverfis ratiociniis divinæ veritatis obnituntur. In hunc finem afferunt dubia omni conatu conquiesita, modo ne veritati herbam porrigere cogantur ; præcipueque multum sibi de eo spondent loco, qui occurrit Ezech. XVIII. 4. & 20. in quo putant, Deum ipsum se obstrinxisse, *innocentem pro nocente se non esse puniurum* ; id quod cum ea, quæ Christo obtigerit, peccatorum nostrorum imputatione malè coherere existimant. Cui quidem objectioni multis sanè, atque rectissime nostri Theologi respondent, ingentemque, quæ utrinque intercedat, differentiam demonstrant. Hinc D. *Quenstedt* System. P.III. p. 306. liberaliter quidem adversariis concedit, innocentem nocentis loco sufficere omnino justitiæ obesse, si scilicet sermo sit (1) de jure stricto ; (2) de *ἡλικὸν ἀνθρώπων*, (3) de judicio humano, (4) de impositione pœnæ violenta, & (5) de peccato personali : sed hæc omnia & singula in Christo non deprehendi nervosè deinceps probat, sanctissimumque illud Dei, quo ipse in opere salutis perficiendæ usus est, Temperamentum, pulcherrimè describit. Disputemus ergo cum adversariis *ex Hypothesi*, ipsisque, quod volunt, concedamus, adeo universale esse Dei hoc præceptum, ut & ipse Deus in opere Redemptionis eidem maneat adstrictus : *quid verò tum?* an peccaret Deus contra hanc Legem, morti tradendo pro nobis Christum? cum hic neque Filius pro Patre, neque Pater pro Filio, (ut verba habent in Propheta,) hoc est, persona diversa pro diversâ, sed caput benedictum pro suo ipsius corpore, Ecclesiâ scilicet, damnationi hîc subjiatur. Annon in ipso quoque humano foro membrum sapius, quod peccatum non commisit, alterius loco punitur? Quidni idem in divino quoque foro liceret? Annon sacra scriptura expresse satis testatur, *κεφάλαιον* illum esse *caput corporis sui*, scilicet Ecclesiæ? Col. I. 18. Eph. V. 23. 27. cui ipsi proinde etiam *volenti* tanto minus fieri potuit injuria. Quare *illæsa æquitate & justitia*, Christo capiti, licet infanti, totius sui corporis infirmitates ac dolores irrogare Deus potuit : imò verò *propter sequentes rationes* hoc benedictum generis humani caput huic operi applicuit : (1) quia iræ Dei nostrisque peccatis ferendis solus par inventus est, solusque talis exitit sacerdos, qui misericordia erga nos fratres suos commotus, à peccatis autem alienus,

ipfis

ipsis caelis superior est, & in quo simul tota habitat divinitas *conuati-*
uas. (2) quia ex omnibus censetur, Eph. V. 23. seqq. ideoque & solum
 propter excellentiam suam luere potuit pro toto corpore. Sed satis
 ex hypothesi disputauimus, ac sufficit ostendisse, quam vani sint ad-
 versarii in suis objectionibus; dum assumtis etiam eorum hypothesi-
 bus apparet, nihil contra nos obtineri posse. Accedit, quod, etsi vel
 maximè rationi humanæ Mysterium hoc repugnaret, nihilominus ta-
 men sanctâ veneratione id ipsum sit colendum, quod scriptura disertè
 adeò affirmat; à cuius oraculis evidentissimis, quæ de hoc agunt My-
 sterio, sine urgentissima necessitate nullibi est recedendum. Testatur
 verò scripturæ litera clarissimè ac disertissimè, *traditum esse Christum pro*
peccatis nostris, & propter iustitiam nostram resurrexisse. Rom. IV. v. ult.
portasse infirmitates nostras, & bajulasse morbos nostros. Es. LIII. 4. *imo*
factum ipsum pro nobis peccatum, ut fieremus iustitia in ipso. 2. Cor. V. 21.
 Unde parum valebunt futiles adversariorum objectiones, sexcenties
 jam excusæ discussæque, ac nulla amplius refutatione dignæ. Silen-
 tium potius stultæ rationi imponamus, illamque sub obsequium Chri-
 sti captivemus, qui sit benedictus & magnificatus in Ecclesia, quæ est
 corpus ipsius per spiritum sanctum. Colophonis loco lubet huc ap-
 ponere verba quædam lectissima Dn. D. *Peterseii*, qui in scripto
 elenctico contra *Joh. Petr. Speeth*, cui tit. *Der Geist des Wider-*
Christis p. 82. 83. sequentem in modum scribit: *Auff das erste Ar-*
gument/ (nempe quod Speethius objiciebat,) antworthe ich/ daß umb
deswillen auff keinerley weise Gott der Vatter ein grausamer Ty-
rann seyn könne/ weil Er seinen eingebornen Sohn für uns dahin-
gegeben/ und mit Ihm uns alles geschencket habe; sondern daß viel-
mehr dadurch seine ewige Wunder-Liebe gegen uns erkant / und
gepriesen worden / daß Christus für uns / und auch für Ihn / o ar-
mer Speeth / gestorben / da wir noch Sünder / Gottlose und seine
Feinde waren. Wäre der Sohn Gottes im Tode geblieben / so
möchte man gedenden / warumb Er einen Gerechten für die Unge-
rechten dahin gegeben: Aber / nachdem Ihm sein Tode so gar nicht
geschadet / daß Er vielmehr dadurch dem Tode die Macht genom-
men / und das Leben und ein unvergängliches Wesen durch seine
Aufferstehung an das Licht gebracht / und uns die Krafft erworben /
daß wir nun auch leben können; so ist darinnen keine crudelitat noch

34
32
31
28
27
26
25
24
23
22
14
15
16
17



Ungerechtigkeit zu sehen / sondern Heil und Seegen / Licht und Liebe. adde seqq.

QUÆSTIO X.

Annon sine prævia satisfactione jus aggratiandi in Deo locum habuerit?

ET hæc quæstio contra Socinianos directa est, qui hoc, reclamante licet S. Scripturâ, asserere non erubescunt. Socinus P. III. c. 7. & in Prælect. Theolog. hanc suæ Theseos stabilendæ gratiâ affert rationem: Quia, ut ait, peccata nihil aliud sunt, quam offensa Majestatis divinæ, & debita quadam, quæ cum Deo contraximus; nemo autem est, qui hæc sine prævia satisfactione remittere non potest: Igitur, nisi volumus Deo minus concedere, quam hominibus ipsis conceditur, confitendum omnino est, Deum jure potuisse, sine satisfactione ea remittere. Redissimè hic Theologi monent, distinguendam ante omnia esse Potentiam Dei absolutam à restricta ad certum ordinem, quam ordinatam proinde dicunt, quatenus scilicet Deus secundum eum, quem sibi ipsi præscripsit, ordinem & œconomiam salutis, agit, illique se conformat: absurdumque esse, inquit, de ejus disputare Potestate, ubi de voluntate ejus ex scriptura jam constitit. Quenst. Syst. P. III. 305. b. Est igitur, Potentiam Dei in se esse absolutissimam, nullisque limitibus circumscriptam, Luc. I. 37. atque secundum hanc potuisse illum sine prævia satisfactione cum hominibus reconciliari: De hac tamen præcipue jam non est sermo, sed de illa, quæ dicitur ordinata: Ubi scilicet ab initio, antequam aliquid conderetur, Deus ille omnipotens, adscita simul in consilium Sapientia, Justitia ac Benevolentia sua, illam, quam nobis in verbo suo revelavit, Harmoniam ac Sanctissimam Oeconomiam ita sapienter, juste ac benevole ordinavit ac disposuit, ut jam, salvâ ejus immutabilitate, ab eo ordine, qui satisfactionem infert, ipsi recedere non liceat. Eritque hæc demonstratio tanto quidem majoris ponderis, cum fortasse de absolutâ quoque Potentia dubitari adhuc possit, si vera sit sententia illorum, qui Remissionem peccati sine ulla satisfactione cum justitia Dei originaria pugnare, ideoque prorsus esse impossibilem non sine fundamento autumant. Hinc, an Socini objectio valere quicquam contra nos possit, videamus. Primo enim incommoda admodum ipsius est locutio, qua dicit, peccata nihil aliud fuisse, quam

quam offensam Majestatis divinæ, & debita quædam: cum in peccatis non tantum spectari debeat offensa, sed quoque simul insignis hominum malitiâ, Legique æternæ contrarians perversitas. Hinc secundo offensam quidem, atque etiam debita peccaminosa, quæ sine nostra culpa fuerint contracta, sine præviâ satisfactione à justo quodam judice posse remitti, haud negabimus: sed aliter res se habet cum *Maliâ*, utpote quæ eo ipso, si impunè habetur, de judicis injustitiâ abunde testatur. Talis vero de Deo sanctissimo nullo modo potest cogitari: quippe qui, cum abominatio sit ipsi omne peccatum, omnisque hominum perversitas cum sanctissima ipsius Lege pugnet, non potest non pro hac injuriâ, ipsi & Legi ejus illata, debitam pœnam exigere. Quam cum homo exsolvere non potuit: pro sanctissimo eo, quod in Deo reperitur, inter *Justitiam* & *Gratiam* temperamento, id est consilium inventum, quod jam ex scriptura notum est. *Traditus scilicet pro nobis morti ipse Dei Filius, omnesque, quæ nobis sustinende erant, ærumna ac dolores, soli ipsius tergo sunt imposita.* Rom. IV. 25. Jes. LIII. 5. 6. Plura argumenta vide in *Systematibus* & ap. *Calov.* in *Socin.* Proflig. p. 370. atque conferatur *M. Henr. Porschii* Dissertat. quam de *Jure Aggravandi cura satisfactionem* conscripsit, habita Lips. 1685. ut & Dissert. alia, quam sub Præsidio Venerand. D. *Bielefeldii* hic *Giesæ* habuit *Dn. Joh. Conrad. Marquard.* Anno 1707. de *Judicii & Amoris Divini Temperamento* p. 10. & 23. circa fin. seqq. Ubi plura occurrent argumenta, quæ nobis ob brevitatæ studium adducere non licet. Quare etiam illa, quæ aliàs de *variis modis solvendi obligationes* ap. *Doctores Jur. Nat.* solent generatim disputari, lubentes hoc loco præterimus.

QUÆSTIO XI.

Annon Deus per inhærentis justitiæ infusionem potuerit Hominem justificare: & quæ ratio sit justificationis per justitiam alienam?

Quæ ad priorem quæstionem diximus de potentia Dei *absoluta & restricta*, sive *ordinata*; huc quoque pertinent. Potuisse enim Deum, absolute loquendo, *Hominem per inhærentem justitiam* justificare, dubium esse nequit: cum re ipsa id factum esse demonstrat *Historia Adami*; quem certe Deus *non imputata, sed inhærente justitia, sancti-*

sanctitate scilicet ei intimè conjuncta, induit & exornavit: cum qua, quia profus perfecta fuit, etiam *coram Judicio Dei* comparere potuit, nihilque in ipso odio dignum Deus deprehendit ab initio; sed hæc ipsa inhaerens justitia, *in se* quidem optima, *per accidens* tamen ac sine ulla Creatoris culpa videtur Hominem in præsentem hanc miseriam præcipitasse. Eadem enim, per datam à Diabolo seductore ansam, homo abusus, tantarumque, quibus ornabatur, virtutum admiratione, ad superbiam proclivi, ductus, in pravas videtur cogitationes sensim incidisse; impie ita syllogizando: Cum tanta sit Naturæ tuæ excellentia, cum sis præstantissima omnium creatura; nutui divino ipsiusque voluntati strictè ac continuo adherere non usque adeò habebis opus, sed ipse tuæ potius saluti, propriis confusus viribus, prospicere poteris. Ita paulatim à Deo remotus, *in se ipsum*, ut ita loquar, intravit, suoque nimium genio indulgens, tristissimum, qui mox secutus est, lapsum ipse promovit. Hancce Deo miseriam respiciente; quid, quæso, consilii restabat, quo ad pristinum statum Homo reduceretur? An statim eadem illa imagine, quæ in inhaerente justitia consistebat, homo lapsus denuo ornandus erat? Ardebat quidem erga ipsum *ingens Dei Misericordia*, seque ad *Hominis miseria succurrendum* statim iterum applicuit: ast *non eundem modum*, quo prius Hominem beaverat, *adbibendum esse*, sapientia suasit: ne scilicet de novo Homo pro ea, quam primitus in se excitaverat, perversitate, quamque jam satis prodiderat, recalcitraret. Quare *alia Deo salutis humana promovenda* ineunda erat ratio; illamque, *quam in S. Litteris habemus revelatam*, commodissimam esse, Deus noster invenit. Et ita omnino est: cum nullo alio modo melius *in humilitate* Homo possit contineri, quam si multiplicatas Dei miserationes, proprias autem perversitates ac infirmitates sentiat, nihilque miseratione dignum in se deprehendat. Ita enim *omne os contra Deum superbe loquens obturatur*, Rom. III. 19. & *omnis gloriatio excluditur*, vers. 27. *omniaque sub infidelitate conclusa deinentur*, ut *solius Dei Misericordia manifestetur*, Rom. XI. 32. Miseretur ergo quidem Deus hominis, suamque erga ipsum dilectionem exercet: sed non tam propter inhaerentes virtutum qualitates, aut propter eam, quæ inter Deum ac Homines intercedit mentis conformationem, (licet & ista Deus *gradatim* in Homine producat & respiciat,) quam propter *alienam salvatoris justitiam, ejusque satisfactionem ac Meritum*. Habet Homo hoc modo reconciliatum Deum, habet

habet justificationem, habet vitam aeternam; non autem propter sanctitatem propriam, quæ imperfecta est, sed propter alienam Christi, ejusque Meritum. Scilicet hoc ipsum est, quod potest Hominem quam humillimum reddere; considerantem nempe immensam ac immeritam Dei Gratiam, quæ ipsum non propter propriam, sed propter alienam justitiam & recipit & suscipit, quæ ipsum divina imagine privatum, ac infinitis sceleribus implicitum, modò credentem, justum ac sanctum propter objectum suæ Fidei declarat & pronunciat, atque etiam regenerat: Cui deinde bonæ arbori infusus Homo, in humilitate cordis multos fert fructus in Gloriam Dei.

QUÆSTIO XII.

An vocabula Satisfactionis & Meriti sint ἀγραφα, ideoque usurpari minus debeant?

Multum de his vocabulis Sociniani, alique, quibus non tam verba, quam res ipsa, sub verbis indicata, sudes in oculis est, clamitant; dicuntque, ea in S. Scriptura nullibi reperiri, eandemque ob causam usurpari licere negant. Equidem voces ipsas secundum literalem hunc tenorem suum in sacris non reperiri Literis, ipse concesserim; cum certè etiam id non sit opus, neque Ecclesia ad omnes & singulas scripturæ voces adstringatur, vel alios ad ea, quibus ipsa utitur, adstringat. Hinc & ipse B. Lutherus Tom. II. Jenens. Lat. in Confut. Ration. Latom. fol. 430. b. de vocabulo ὁμοίσις dixit: quod si odit anima mea vocem homousion, & nolim ea uti, propterea non ero Hæreticus; quis enim me coget uti, modo rem teneam. add. quoque seqq. ejus verba. At, an non alia voces his aequipollentes, & res ipsa, quam Theologi Satisfactionis & Meriti vocibus exprimere solent, in S. Scriptura reperiantur; de eo controvertitur, adversariisque id, quod negant, facile probatum dari poterit. Annon enim dicimur emti & redempti Sanguine Jesu Christi pretioso? 1. Petr. I. 18. 19. Apoc. V. 9. Gal. III. 13. Matth. XX. 28. 1. Timoth. II. 6. in quibus locis λύτρον καὶ ἀντίλυτρον habetur: & quid Rom. V. 18. vox δικαίωμα aliud significat, quam eam justitiæ impletionem, perfectamque Christi obedientiam, cujus gratia δικαίωσις ζωῆς, sive justificatio vitæ credentibus contingit? Res ut clarius fiat, videbimus, quid sint & significant Meritum & Satisfactio Theologis: ex quo dein facile apparebit, nihil discriminis inter

C

voca-

vocabula, ἀγορασμός, ἐξαγορασμός, λύτρον, λύτρωσις, ἀντίλυτρον, &c. ac vocem Meriti & Satisfactionis interesse; sed unum potius semper ex altero fluere ac deduci debere. *Satisfactio* enim nihil aliud significat, nisi *compensationem ac debiti praestationem*, quam *Justitia Dei* ob illam sibi injuriam merito poscit. (Ubertiorem explanationem vid. in D. *Quenstedt* Syst. P. III. p. 253.) Hanc, quaeso, quis praestitit? an Homo quidam? an Angelus? an alia quavis creatura in Caelo & Terra? Minimè: *Solus Agnus* ad hæc perficienda, dignus repertus fuit. *Ille factus est pro nobis peccatum, ut fieremus in ipso justitia.* 2. Cor. V. 21. *Ille nostras in se infirmitates & morbos recepit.* Ef. LIII. 4, 5. *reconciliavit Deo Mundum.* 2. Cor. V. 18, 19. *emit nos pretioso sanguine suo.* Apoc. V. 9. Meriti autem vox quid sibi vult? Illo & in Theologia & in Jure Naturali nihil aliud indigitatur, quam *indebita præstatio operæ*, quamque à præstante exigendi alter jus non habebat. conf. D. *Quenstedt* Syst. P. III. p. 225. & Dn. *Pufendorf.* de Jure Nat. & Gent. Libr. I. c. IX. §. 5. p. 135. Jam quis est, quaeso, qui nobis *justificationem & vitam æternam* sic promeruit, nisi *Christus*, per cujus δικαίωμα, *justitia impletionem*, vel ut ipse *Cornelius à Lapide* vertit, *Meritum, δικαίωσιν ζωῆς* consequimur. Rom. V. 18. conf. *Coccejus* in Comment. ad h. l. Ex quibus præmissis rectè ita argumentamur: *Quicumque sanguine suo emit & redemit Homines*, Apoc. V. 9. 1. Petr. I. 18, 19. *λύτρον & ἀντίλυτρον persolvit*, Math. XX. 28. 1. Tim. II. 6. & ita quidem, ut propter ejus δικαίωμα & ἑωσπὸν *justificentur credentes*, Rom. V. 18. *Ille pro toto genere humano satisfecit, illeque justificationem & vitam æternam promeritus est: Atqui Christus &c.* Ergo. *MAIOR* negari ab iis nequit, qui naturam istiusmodi Redemtionis perspiciunt, & rectæ rationis dictamen aliquod admittunt. *MINOR* patet ex antecedentibus scripturæ testimoniis, & ex intuitu ipsius operis, à Christo à nobis perpetrati. Hinc mea eatenus facio verba Dn. *Ποῦται*, qui, (si generatim ea spectentur,) nimiam ἀνεύθεταν & subtilitatem circa hoc ipsum *satisfactio* vocabulum non injuste reprehendit, *Oecon. Div. Libr. IV. p. 88.* Ubi: *Non desunt*, inquit, *qui in rebus spiritualibus adeo simplices sunt; sed nimis intempestivè & perperam, aut qui in verbis deligendis adeo sunt scrupulosi, aut superstitiosi potius, ut nonnullis auditis perinde contremiscant, ac si triste omen aut fatale malum in verbis &c.* At quando in reliquis, quæ sequuntur verbis, ad *Protestantes* hoc ipsum applicat; non potest mihi eorum ἀνεύθεια, quam circa hoc vocabulum

bulum sectantur, si imprudentes zelotas hic excipias, videri nimia; cum multum sane intersit, quo sensu illa vox accipiatur. Qua de re quæ jam superius sunt dicta, sufficere nunc quidem poterunt, fatisque, ut confido probabunt, non ad eò has voces increpandas esse. Neque enim opus habet Ecclesia, cur ab his loquendi formulis, (quas sacræ scripturæ haud contrariantes, imò verò ex vocibus biblicis supra adductis sponte resultantes, usus Latina & Germanica Lingua videtur induxisse,) prorsus absteineat; quippe quam Spiritus S. nullibi ad sola & unica scripturæ verba alligavit; licet, quod bene Lulberus cit. loc. monuit, ea sint præcipue tenenda, atque cum aliis haud temere nec facile permutanda. Quod si verò minus illa placent adversariis; per nos, vel solis scripturæ vocibus inharere, vel nova excogitare, licebit; modo in re ipsa nullus dissensus appareat. Attamen non video, quid incommodi verba ista habeant, aut quare ex Ecclesia, cum nulla fere secta eadem ignoret, illisque jam utatur, omnino releganda sint aut proscribenda.

QUÆSTIO XIII.

An verum sit, quod nullus plane extet scripturæ locus, ex quo Justificatio per Imputatam justiciam Christi possit luculenter & sufficienter demonstrari?

Non est quæstio, an Imputata Christi Justitia dissertis verbis in sacra scriptura reperiat; sed an res ipsa sub verbis contenta ibi fundata sit, ut luculenter & sufficienter possit ex ea demonstrari? quod posterius nos affirmamus: Sociniani autem & alleclæ eorum negant; quorum nomine Ostorodus in Instit. German. C. XXXVI. fol. 304. malè asserit, von der zugerechneten Gerechtigkeit Christi könne nicht das geringste Sprüchlein in der Heil. Schrift gezeigt werden. citant. D. Quenstedt, Part. III. Syst. p. 541. a. Huic assertioni nimis temere ac inconsideranter prolata nostra argumenta opponemus; nonnulla in medium proferendo scripturæ testimonia, quibus ea, quæ à nostris partibus est, veritas ita validè proponitur, ac contra dissentientes adversarios defenditur, ut non nisi ex proæressi cæcutientes id nequeant percipere. Sufficiet autem nostro instituto, unum saltem atque alterum producere locum, & ulterioris deductionis cupidum Lectorem ad Theologorum nostrorum scripta hic remittere. Et quidem propria hujus

hujus articuli sedes cum in Epist. ad Rom. Cap. III. IV. & V. deprehendatur; ex ea, (praesertim cum aduersarii ad vocem *Imputata Christi Justitia* in S. Scriptura ostendendam nos sollicitent,) primum merito producimus argumentum, provocantes ad Rom. IV. 6. ubi hujus tenoris leguntur verba: *sicut & David dicit beatitudinem Hominis, cui Deus imputat Justitiam sine operibus.* De hoc uno itaque hic controversatur, qualis haec sit justitia, an Hominis propria, seu inhærens, an vero Christi imputata? Prius Sociniani, posterius orthodoxæ mentis Theologi affirmant, cujus nobis jam probatio incumbit. Equidem ex hoc loco patere Thesin nostram ideo arbitramur, [1] quia *Imputationis* expressa sit mentio, quod de infusâ seu inhærente justitia in tali verborum nexu accipi haud potest. [2] quia indicatur *justitia sine operibus*, id quod ad solam imputatam quadrat. [3] quia justitia hic designatur talis, de qua David loquitur Ps. XXXII. sed illa Davidis Justitia consistit in Remissione peccatorum, quando scilicet teguntur, ac non imputantur peccata: id quod etiam *positive* exprimit Apostolus per adjudicationem Justitiæ Christi alienæ, ac porro thesin hanc, *quod justitia imputetur absque operibus Legis*, sive *quod opera non sunt justitia Hominis*, ex eo probat, quod *beatus*, & per consequens *justus* dicatur, cujus defectio remissa est, peccatum tectum, & cui Deus non imputat pravitatem sed potius justitiam. Vides quam arctè & propinque Apostolus cum *Remissione peccatorum* conjungat *imputationem justitiæ*, quodque ostendat, tam esse inter se conjunctas, ut altera sine altera consistere nequeat, ideoque posita remissione peccatorum necessariò ponenda sit Justitiæ Christi alienæ Imputatio; cum nempe hæc ipsa sit illud *tægmen*, cui homo peccator involutus consistere coram judicio divino queat. Hinc *argumentamur*: Quæcunque justitia est [1] *merè imputata*, [2] *sine operibus imputata*, [3] *illa, de qua David loquitur Ps. XXXII.* illa certe est nulla alia, quam *illa ipsa*, quæ à nobis defenditur, *Justitiæ Christi aliena*, quæ nobis imputatur, Atqui. Ergo. *MAIOR* patet ex attributis, quæ Theologi nostri imputatæ justitiæ adscribunt: *MINOR* in præsentis scripturæ oraculo fundatur: vid. *Spenerus* contra D. Brevingium p. 1147. seqq. 1151. seqq. 1155. *Coccejus* in Comment. super h. l. p. 428. Huic adjungimus aliud ex eodem Capite Testimonium, vers. scilicet ultimo, in quo *Christus* dicitur *traditus pro peccatis nostris, & resuscitatus propter justitiam nostram.* Hic quaeritur, quomodo Christus sit traditus pro peccatis nostris, & quomodo

modo sit resuscitatus propter justitiam nostram? Certe ideo Christum pro peccatis nostris esse traditum, *ut non imputentur*, clarum est, & ab ipsis adversariis conceditur, atque ab Apostolo vers. 7. & 8. Cap. III. 24. 25. confirmatur: Ergo ideo quoque propter justitiam nostram resuscitatus est, *ut ea imputetur*. Nam ubi non est condemnatio, ubi peccata remissa sunt; ibi est justitia. *Causa itaque Mortis Christi* fuerit peccata; & *effectus Mortis Christi* Remissio peccatorum: Ergo etiam *causa Resurrectionis Christi* fuit justitia, & *effectus Resurrectionis Christi* imputatio justitiæ. Sed dixeris: Omnia in hoc dicto esse expressa, quæcumque Christus nobis officio suo redemptorio acquisiverit: At illam nobis gratiam non tantum *externè*, sed & *internè* nos justificantem, seu renovantem, acquisivisse; magisque proinde cum contextu tota salutis œconomia concordare, si ad summum *in primo tantum membro*, illad de Justificatione strictè sic dicta, (quæ consistat in Remissione peccatorum,) *in posteriore autem* de Justitiâ inhærente, sive Renovatione agere dixerimus. De his objectis *plura quam postulantur* concedemus, & tamen causa nostra minime excidemus. Scilicet non *posterius* solummodo, sed & *prius* membrum de Renovante seu sanctificante gratia simul agere, confitebimur: at ita tamen, ut nec prius nec posterius de Justificatione aut Sanctificatione *solitarie*, sed utrumque de utraque *simul* accipiendum esse, arbitremur. Esto igitur, Christum propter peccata nostra morti fuisse traditum, non tantum, *ut non imputentur*, sed etiam, *ut extirpentur*: erit certe hoc ipso etiam dicendum, Christum propter justitiam nostram fuisse resuscitatum, non tantum, *ut inhærens instauretur*, sed quoque, *ut non inhærens imputetur*. Ita nempe Christus pro peccatis traditus est, ut non solum peccata non imputentur, sed insuper, ut peccatis *ἀπογινώμενοι* ac mortui, justitiæ vivamus 1. Petr. II. 24. atque ita quoque propter justitiam resuscitatus est, ut & aliena ipsius justitiâ justificemur, & justî inhærenter evadamus. Videmus ergo, hæc sibi invicem non opponenda esse, quæ possunt optime coordinari. Quare *sequenti argumento* omnem mentis nostræ sensum ac demonstrationis nervum exprimamus: *Quotuplex* est fructus *Mortis Christi* proprius, *totuplex* quoque est *Resurrectionis Christi* fructus proprius: Sed proprius fructus *Mortis Christi* fuit *duplex*, sc. tam Non-imputatio peccati, quam destructio eorundem. Ergo & *Resurrectionis Christi* proprius fructus erit *duplex*, sc. & Imputatio Justitiæ alienæ, & justitiæ internæ excitatio.

Quam late enim Mors Christi tendit, & quot fructus eadem parit, tam late quoque patet, totidemque fructus & Resurrectio nobis affert. conf. Cap. V. 10. Denique dictum Pauli in 2. Corinth. V. 21. adducemus, ex quo sine ulla dicti Exegesi, (quam alii in se susceperunt, e. g. D. Philipp. Ludov. Hanneken. in Dissertat. Anno 1687. super hoc dictum Giffæ habita, & D. Spenerus in der Glaub. Berechtigkeif. p. 1219-1247.) sequenti modo argumentamur: Si Christus *imputative factus* pro nobis est *peccatum*, sequitur, ut & nos in ipso *imputative* fiamus *justitia*: Atqui verum est *primum*: Ergo & *posterius*. *MAIORIS* consequentiam, si intime spectetur terminorum nexus, adversarii, quibus hæc opponimus, concedent; negabunt autem fortasse *MINOREM*, nempe Christo imputata esse peccata mundi; quem ita quoque peccatum pro nobis factum esse contendunt, ut *corrupta Natura inclinationes* plus quam cæteri omnes senserit. In quem sensum non dubitant multa Scripturæ dicta trahere, quibus hanc suam sententiam adstruere contendunt; sed quæ tamen id, quod volunt, plane non probant, ac potius de sola imputatione peccatorum nostrorum agunt, aut quoque prorsus non ad Christum pertinent. E. g. Ps. XL. 13. *Nam cinxerunt me mala, ut non sit numerus; & apprehenderunt me iniquitates meæ, & non possum pervidere; numerus eorum exsuperat numerum capillorum meorum.* Quis non videt, posse hæc longe commodius, magisque sic in salvo positis cæteris scripturæ testimoniis, intelligi de imputatis peccatis, quæ, Christo imposita, ne respirare eum quidem siverunt, quorumque gravitatem ita ille persensit, ut se ab ipso Deo Patre relictum putaret. *Nostra peccata ipsi imposita sunt*, dicit Esaias c. LIII. *pro nostris peccatis omnes poenas subit: Mundi tollit peccata*, Joh. I. Eadem vero aliorum, quæ isti afferunt, Dictorum ratio est. E. g. Ps. XLI. 10, 11. Ps. LXIX. 1, 2, 15, &c. Quæ omnia ac singula refutat Epistola ad Ebræos, quæ multis docet, *excepto peccato* hunc nobis Archisacerdotem similem esse factum; & ita quidem, *ut non opus habuerit, pro propriis offerre oblationem peccatis*, Ebr. IV. 15. c. V. 1. c. VII. 26, 27. cum sit *ab omnibus peccatis alienus, & cælo excelsior*: Id quod de iis, qui *radicale peccatum*, sive *Naturam corruptam* in se habent, affirmari nequit. Unde etiam Christo non ipsa caro peccaminosa, sed ejus tantum *epoloua* s. *species externa* attribuitur, Rom. VIII. Digna vero esset hæc materia, quæ uberius ac ulterius explicetur & pertractetur; id quod nobis in præsens non

non permittitur. Hæc interim testimonia sufficere poterunt. Plura vide in Systematibus nostrorum Theologorum, & apud *Hæpferum*, in Tract. quem conscripsit de Justificatione. Præterea expectamus quoque *Theologi cujusdam* laborem, qui sub titulo *Galatismi novi*, quem confundendum sibi sumet, hanc totam doctrinam solide exponet & nostra confirmabit. Placet tamen quædam hic ex *Lutbero* nostro addere, qui commentar. in Epistolam ad Galat. Cap. II. vers. ult. f. m. 45. b. *Peccata sua*, (sc. ejus qui spiritu fidei unus cum Christo factus est,) jam non sua, ait, sed Christi sunt. At in Christo, peccata justitiam vincere non possunt, sed vincuntur, ideo in ipso consumuntur. Rursum, Justitia Christi, jam non tantum Christi, sed sui Christiani est. Ideo non potest ulli debere, aut à peccatis opprimi, tanta fultus justitia.

QUÆSTIO XIV.

An Imputatio Fidei in Christum ad Justitiam differat ab Imputatione Meriti Christi ad Justitiam? item: Utrum Fides justificet respectu sui, an tantum respectu sui objecti, scilicet Meriti Christi, quod illa apprehendit?

Hæc quæstio movetur ratione dicti Rom. IV. 5. 22. in quo *Fides* imputari ad Justitiam legitur. Quem locum cum nostrates pro adstruenda *Meriti Christi Imputatione* soleant afferre: quidam inter dissentientes sunt inventi, quibus hæc probatio non solum non placuit, sed qui quoque eam maximè absurdam censuerunt; existimantes, magnum esse discrimen inter *Imputationem Fidei* & *Imputationem Meriti Christi*. Hanc in rem adducunt notum illud *Pinechasti* facinus, Num. XXV. 6, 7. seqq., quod ex zelo Dei commissum, sit ipsi reputatum in Justitiam, Psalm. CVI. 30, 31. Unde jam patere ajunt, omne ex cordis sinceritate profectum illud esse, quod Paulus *Fidem* vocitet, quodque in Justitiam operanti imputetur. Quod etsi de quibusdam locis, v. g. Rom. XIV. 23. concedi queat; atque verum etiam sit, *justa* piorum opera ipsis suo modo imputari ad justitiam: falsum tamen est, in omnibus Paulinis locis *Fidem* isto sensu accipi, & imputationem istam quamcunque boni operis ab imputatione, qua in *Judicio Dei* rigorose justificemur, non differre. Quare de eo jam dispiciendum nobis erit, quomodo in loco hoc præsentis *Fides* spectanda veniat.

veniat. Utrum nempe spectari debeat tanquam opus quoddam egregium, à Dei Spiritu productum, ac *per se justificum*; an verò potius cum *justifico objecto suo*, sive *Merito Christi*, quod ipsa apprehendit: Ubi *prius* adversarii, *posterior* nos asserimus, & contra adversam partem demonstrabimus. Equidem multa & præclara adferunt Theologi nostri *argumenta*, quibus hanc ipsam nostram sententiam egregiè comprobant; è quibus hæc fere sunt præcipua: [1] Fidem plane hic opponi operibus, ideoque non posse tanquam opus hic spectari. [2] non convenire cum justitia divina, imperfectam justitiam, qualis Fidei in se spectatæ inest, pro absolutè perfecta reputari. [3] in Textu non dici, ipsam Fidem esse justitiam, sed tantum pro ea reputari. [4] addit *B. Schmidius* in Coll. Bibl. Vet. Test. p. 304. verbum, quo Moses utitur, ויהשבה, æque & quidem cum majori emphasi posse Promissionem seu rem ipsam creditam, quam Fidem Abraham, quâ ei credidit, respicere, ideoque etiam grammaticè cum illa construi. At his omnibus ac singulis inhærere nolo. *Unum urgebo*: scilicet *eam* hic intelligendam esse *Fidem*, quam ipse Paulus Rom. III. 25. describit, qualis esse, ac in quo formaliter consistere debeat. *Proposuit Deus*, inquit, *Christum propitiatorium per Fidem in sanguine ejus*. Hunc itaque Fides respiciens, justificatur, sanctificatur & glorificatur. Huic ipsa accedens Propitiatorio, Deo accedit, inque illo eundem reconciliatum per sanguinem Christi fidei oculo aspicit. Ita Christum Deus proposuit & sibi & nobis. *Sibi* quidem: quia in eo, (ut *Coccejus* ait,) beneplacitum habet, & in omnibus, qui ipsi tanquam membra adhærent: *Nobis* verò; quia hunc quasi in publico constituit, ut omnes eo recurrerent, inque ipso Deum Patrem, qui per Filium amoris noster quoque factus est, aspicerent. Hinc rectè 1. Tim. II. 5. vocatur *Mediator Deum inter ac Homines*, cum in ipsum omnium oculi, tam Dei quam Hominum, dirigantur: ut & Ecclesia rectè canit, *Wir sehen hinauf/ der Vatter herab*. Videmus autem per lucidissimum hoc speculum, in quo nos Patri accepti ac justè representamur; sicuti & ipsum nobis gratiosum ac benignum deprehendimus, fitque, (ut elegantissime Apol. A. C. loquitur,) tum denique Deus nobis *amabile objectum*. Non verò corporaliter, neque pedibus ad hunc Gratia Thronum accedimus; sed *per Fidem*, ut Textus ait, *cujus primum opus est, Gratiâ, Misericordiâ, justitiam atque salutem, ex Salvatoris vulneribus fugere*. Tum verò justificata Fides, propter

propter Bonum, quod inclusum sibi habet, cum eodem ita porro unitur, ut sola ex servatoris sui arbitrio pendeat, multumque sancti olei ex hoc benedicto capite accipiat. Quamobrem non *abstracte*, sive in *Prædicamento Qualitatis*, (ut Theologi loqui amant,) sed in termino *concreto*, sive in *Prædicamento Relationis*, Fidem hic spectari, ex appposito patet, quando *Fides* dicitur esse *in sanguine Christi*, cui includitur, & quem includit, ut in ipso solo justificetur ac servetur. conf. Vener. D. *Rüdigerum* in Disput. de Fide Abrahæ p. 11. & 12. & alibi passim. *Hæpfner*. Disp. I. de Justific. p. 48. & *B. Joh. Brentium* nostrum in Comment. super Genes. p. 149. ubi ejus hæc sunt verba elegantissima: *Fides imputatur ad justitiam, non quia est insigne opus per se, sed quia accipit Christum, propter quem Deus favet nobis, & condonat peccata, & servat in morte ad æternam vitam. Itaque Fides est justitia nostra propter Christum justum, cujus obedientia & justitia liberati sumus ab injustitia & à morte. Quæ omnia in hanc sententiam conspirant: Fidem non justificare principaliter ac meritorie, sed tantum instrumentaliter seu organicè, hoc est, ex virtute sui objecti. Hinc rectè docent Theologi, tres esse justificationis causas: (1) *Efficientem*, quæ est ipse Deus justificans: (2) *Meritoriam*, quæ est Meritum Christi, propter quod justificamur: ac (3) *Organicam*, seu fidem, per quam Meritum Christi apprehenditur: Easdemque omnes conjunctim exhiberi in locis Joh. III. 16. Rom. III. 24. 25.*

QUÆSTIO XV.

An sola Fide, exclusis omnibus operibus, justificemur?

Hanc contra Pontificios tuemur sententiam; docentes, *solam Fidem* genuinum illud *Medium* esse, quo *justitia Christi & Remissio peccatorum*, in verbo atque Sacramentis oblata, à nobis peccatoribus coram judicio divino constitutis, apprehendatur. Neque enim, (ut Pontificii quidam, & nuper etiam *Autor libelli istius*, cui Tit. *Untersuchung ertlicher Dertter des Neuen Testaments* / Anno 1699. Dan-tisci editi, nostris Ecclesiis tribuunt,) aliis ad justificationem concurrentibus causis, interque eas nec *Principali*, Deo, nec *Meritoria*, Christo, neque *Instrumentali illi*, qua nobis gratia offertur, verbo scilicet & Sacramentis, sed *aliis tantum*, quibus apprehendatur oblata gratia, *instrumentalibus causis*, vocem *solam* opponimus; & hoc proinde volu-

D

mus

mus, nullum aliud quoddam *ex nostra parte* dari Medium, quo oblata in Christo gratia apprehendi à nobis possit, nobisque applicari, quam *solanam Fidem*: quæ quando etiam *Merito operum* opponitur; hoc ipso tamen non dicitur aliquid per se mereri, quod opera non mereantur, sed semper tunc spectatur cum *objecto suo*, seu Merito Christi, ut in responsione ad quæstionem præcedentem mentem nostram declaravimus. Illamque nostram assertionem sequentibus probamus argumentis. *Primo* tamdiu unica huic ex parte nostri causæ instrumentali inhæremus, donec aliud quoddam Medium ex S. Scriptura afferatur; id quod ad græcas calendas fiet. Adest quidem supra citatus Autor, (quem *Trillerum* ferunt,) pag. 328. cum alio quodam salutis Medio ex Tit. Cap. III. desumpto; ubi *per Regenerationis Lavacrum* iustificati & servati dicimur. At supra eidem jam concessimus, non Verbo & Sacramentis, tanquam *oblationis salutifera* instrumentis, sed causis aliis instrumentalibus, quæ prætenduntur *salutifera apprehensionis*, vocem hanc opponi. Proferant adversarii unum ex sanioribus Theologis, qui reliquis causis hanc vocem opposuerit, & dogma illius unanimi consensu damnabimus. *Deinde*, si quod Medium excogitant Pontificii; omnia fere *ad opera*, tanquam Medium, constituenda, faciunt: His verò Apostolus passim *Fidem* opponit, præsertim Rom. III. 28. Quare vox *sola*, quam *Lutherus* apposuit, non adeo perstringenda esset: cum id tantum per eam voluerit indicare, plane non *operibus* Hominem iustificari; his verò exclusis, *fidem solam* ex nostra parte superesse, qua gratiam consequi possimus. add. Gal. II. 16. cuius loci, etsi invito isto Autore, adhuc firmus manet parallelismus, & *Joh. Adamsi* *Osiandri* Systema Part. V. p. 97. b. Et *quibus*, quæso, *operibus* iustificari cupis, miser homo: an *Fidem* antecedentibus? an concomitantibus? an subsequenteribus? Si *Antecedentibus*, quæ *Fidem* præcedunt, & opera Legis, seu à coactione legali profecta, vocantur: ea certe ab Apostolo Paulo Phil. III. 9. pro damno & stercore habentur, & alibi passim, præsertim Rom. III. Gal. II. & III. ab eodem impugnantur. Si *Concomitantibus*, quæ cum ipsa fide in apprehensionis salutiferae actu sunt conjuncta: ea, tantum abest, ut iustificent, ut tota potius in eo sint, quo omne suum Meritum tollentia solum Christi Meritum respiciant. Si *Consequenteribus*, quæ fructus Spiritus sunt, quos Fides parit, quæque Fidei effectus recte appellantur: hæc sane sua causa priora esse nequeunt, & consequenter nec illa iustificationem poterunt efficere.

Gal.

Gal V. 22. conf. Du. D. *Breithaupt* *Theses Credend. & Agend.* p. 155.
 At objicies: *Eidem ipsam esse opus, & insane quidem opus*, Joh VI. 29:
 ideoque si ex fide & per fidem iusti nos fiamus, omnino etiam per
 opus quoddam nos justificari dictu fore necessarium. Huic quæstioni
 supra quæst. XIV. sussecimus, asserentes: *Eidem*, utut sit opus, ta-
 men in iudicio divino non spectari tanquam opus, nisi *sub ratione actus*
instrumentalis, qui eo ipso, quod *instrumentalis est*, refertur ad suum
principale, h. e. ad gratiam justificantem propter Christum, & omni pro-
 prio merito exinde destituitur. Hinc male *Guicel. Forbescius* in suis ob-
 servat. p. 37. edit. Helmstad. iis ex nostris Theologis affingit errorem,
 qui Fidem *correlativè* in hoc Justificationis negotio sumi contendunt:
 neque suam nobis pacificam & amicam mentem comprobat, quando
 itidem fingit, eos hoc ipso *S. Scripturam torquere, & v m & efficaciam*
Fidei frigidissimè exponere. Haud enim inepte, (ut pag 38. inquit,) *Pro-*
testantes illi subtiles sunt, qui Eidem ipsam à negotio justificationis ex-
cludi volunt, ut est opus, sed non ut instrumentum apprehendens justitiam.
 Nam si per Fidem, quatenus est opus, justificamur; minus accurate
 Apostolus Fidem operibus, etiam Renatorum, (qualia *Abrahami* fue-
 runt,) opponit. Probat vero suam *Thesin Forbescius*: Quia, *neque Fi-*
des est instrumentum justificationis nostra, nisi ut opus; quia non habuit,
sed actione & operatione Fidei, justitiam apprehendimus & consequimur: &
 in sequentibus addit, *in justificatione Fidem ut opus, licet non meritori-*
um, concipiendam esse, quo justitiam obineamus. Rectissimè quidem
 hæc vir doctissimus ait, atque iis, quæ ipsi modo diximus, planè con-
 formiter. Verum si hoc sensu Pontificii *Thesin* suam intellectam ve-
 lint, nostri certe non adeo difficiles essent. At cum illis vocabulum
obtinere idem sit ac mereri, quasi Fides propterea, quia gratiam appre-
 hendit, justificationem aliquo modo mereatur: sane non inepte Theo-
 logi nostri distinguunt inter Fidem, quatenus est *opus*, & quatenus spe-
 ctatur cum *suo objecto*. Accuratè enim loquendo, Fides, non quia est
 Instrumentum apprehendens, sed quia *Justitia Meriti Christi est in-*
structa, nos justificat. Ex quibus apparet, Fidem justificantem pro-
 prie loquendo, etsi in se activa sit, respectu justificationis tamen me-
 re passive se habere, & justificare, quatenus ipsi Christi Meritum con-
 fertur, non vero, quia illud apprehendit; uti mendici manus non
 propterea munus consecuta censetur, quia ad eleemosynam accipien-
 dam se extendit, sed quia Evergetæ munus ei porrigitur. Tribus ut

dicam, quod res est: Fides est quidem opus, & (ut Dn. Forbesii verbis utar,) hoc opere etiam justificamur; at non quatenus vel quia est opus, sed quatenus vel quia Meritum Christi recipit, aut potius, quatenus eodem donatur & exornatur. Quo spectant verba elegantissima Magnif. Dn. D. Jageri, Acad. patriæ Tübing. Cancell. & Prof. Primar. qui in Compend. Theol. Posit. p. 261. *Fidem*, ait, *tantum dici manum: nec enim justificat ut opus, sed velut organon & manus, qua Christum velut arcem salutis capeffit. Job. 1. 16. Et hoc sensu pretiosa dicitur, 2. Petr. 1. 1. Non quasi alio opere pretiosior sit, sed quia manum suam implet Christo, qui solus pretioso sanguine suo nos redemit. 1. Petr. 1. 19. Quare diutius his immorari nolo; præsertim, cum uberiorem hujus argumenti pertractationem etiam alius Theologus quidam Würtemberg. Fautor mihi singulariter colendus, & qui aliis jam scriptis elencticis inclaruit, jam promiserit; qui ex instituto, an exigua sit illa Differentia, qua nobis cum Pontificis intercedat? eruditè satis, ut solet, demonstrabit. Hæc omnia vero eo tandem tendunt, ut appareat, quam castè Dei gratia in hoc opere sit servanda, sine ullo ad proprium Meritum respectu, ut, eo cum omnibus operibus excluso, dolentes conscientie solam Christi Justitiam amplexentur, illique innutritæ, beneplacitum Patris in Filio amoris peragant.*

QUÆSTIO XVI.

Annon Remissio peccatorum, citra intervenientem propriam peccantis satisfactionem, necessario includat justitiæ alienæ imputationem?

Agens de gratia condonante Apostolus in Epistola ad Rom. Cap. IV. quod antea vocavit *Non-Imputationem* ac *Remissionem* peccatorum, id ipsum vers. 7. (ex Davide *beatum* prædicans virum, cujus *tecta sint* peccata,) etiam *tectionis* nomine designat. Quibus id inter alia voluit significare, *Remissionem* peccatorum h. l. nihil aliud esse, quam eorum *tectionem*, non vero plenariam destructionem seu annihilationem; sicuti & Augustinus ait: *Non ut non sint, sed ut non imputentur, sive ut tegamur.* Cum verò omne quod tegitur, necessario operculo, sive amictu, aut alio quodam tegumento opus habeat, uti vel ipsa ratio hoc docet: sequitur exinde, fieri omnino non posse, quin & in

& in hoc Dei opere, ubi *teguntur* peccata, homo peccator aliquo
 tegatur, quo amictus ferventem Dei iram effugere, ac gratiam in
 opportunitate temporis invenire queat. Id verò, quid, quæso, est?
 An justitia quædam *inherens & propria*? an vero *aliena*, sive *aliunde*
 petita? De illa certe id ego affirmare nolim; quippe quæ, & ipsis
 adversariis fatentibus, tum, quando Remissio fit, adhuc *nulla* est; aut
 si adesset, non infinita, neque perfecta, & per consequens ad quæ-
 vis tegenda peccata minus idonea foret; adesse autem vel ideò etiam
 neganda est, quia Remissio nostrorum peccatorum, (iterum hic no-
 biscum consentientibus adversariis,) fundatur in *Redemptione Christi*,
 Rom. III. 24, 25. sicque in illo habere eam dicimur, Col. I. 14. Re-
 stat igitur, *aliena* nobisque *imputata* justitiæ id esse dandum; qua solâ
 tecti, ac involuti peccatores, (cum tertium non detur,) coram rigo-
 roso Dei Judicio consistere possint. Rationes autem, quæ *sine hoc*
tegmine peccata remitti vetant, ad quæst. X. allatae sunt. Nimirum
 sanctissimus ac justissimus Deus ab omni, quod cum sancta ipsius vo-
 luntate pugnat, abhorret: ideoque perversitatem nostram, nisi abun-
 dantiori, quam quæ à nobis præstari poterit, justitia ipsi satisfiat, re-
 mittere, seu condonare, salva sua justitia non potest. *Hac autem in-*
 finita ac aeterna Jehovah justitia nostra justitia tectis, nullam in nobis Pater
 maculam videt; cum *Agnus immaculatus* noster factus sit, nosque in
 ipso coram Deo stemus. Quod, ut eo melius intelligas, finge te cor-
 poraliter gloria Christi ita amictum, ut undiquaque illa cingaris: Cer-
 te Deus te tunc respiciens non tam peccata tua (aliena justitia oblecta)
 cerneret, ut Filius potius ejusque Sanctitas ipsius oculis observaretur.
 Atque ex hoc fundamento rectissime cum B. Luthero, ex *ἀνυπόθετος*
 Spiritus, dicere possumus: *Ego sum Christus, i. e. Christus totus meus*
est, & ego totus ejus, ipsique & justitia ejus insuis, illaque indutus. Ec-
 ce, hæc est illa vestis, qua *respiscens Filius* Luc. XV. 22. ad Patrem
 denuo admittitur; quamque *Ecclesia Laodicea*, de fucatis suis sibi ni-
 mium gratulanti operibus, unâ cum inhærente vere tali justitia Chri-
 stus venalem proponebat, Apoc. III. 18. Ex quibus omnibus hoc
 tandem relucet, tam impossibile esse in statu Hominis corrupto aut
 imperfecto, *Remissionem peccatorum sine Justitia Christi Imputatione sta-*
 tuere, quam est inconveniens, quoddam, *tegumento aut vestimento*
opus habens, sive tegmine ac sine veste spectandum exhibere. Quare
 optimum est argumentum, quo *Coccejus* Opp. Tom. IV. p. 428. *Justi-*

tiæ Imputationem & peccatorum Remissionem esse conjunctas, unumque alterum includere probat: quia Paulus vocat imputare justitiam, quod David dicit, remittere peccata. Hæc enim non permutare, inquit, Paulum; quasi condonare idem natura suâ sit, quod imputare justitiam: sed hoc potius Apostolum velle, quod, cui condonatur Injustitia, beatus esse non possit, nisi eidem eadem opera donetur & imputetur justitia, propter quam possit in Domino latari & gaudere.

QUÆSTIO XVII.

Annon concessa Satisfactione Christi necessario etiam sit concedenda justitiæ ipsius Imputatio; atque hac negata negetur quoque Satisfactio?

Quemadmodum Analogia Fidei universe generatim consistit in Articulorum omnium harmonica colligatione, seu coherentia artificiosa; ita quoque in Articulorum partibus, seu Articulorum Articulis idem speciatim venit observandum: cujus rei exemplum nobis præbet conjunctissimus ille nexus, qui inter speciales hosce Articulos de Satisfactione Christi, justitiæque ipsius Imputatione intercedere deprehenditur. Nam, si abundans Jesu Christi Satisfactio nihil aliud est, quam justitiæ, quæ nobis imputetur, per factam injuriæ Deo illatæ compensationem acquisitio: Hæc, quæso, quid proderit? nisi ejusdem justitiæ, ad quam nobis jam accessus per sanguinem Christi patet, applicatio & imputatio accedat, qua peccata nostra tegantur, & in immensa justitia Christi consumantur, ut *Lutherus* in Comment. ad Gal. loquitur. Quæ cum ita sint: non possumus non multorum errorem admirari, qui, cum satisfactioni subscribant, imputationem nihilominus justitiæ alienæ, quæ satisfactionis meritorie effectus naturalis est, vehementer & impie læpius impugnant. Certe in satisfactorio suo officio Christus omnia, quæ mundus unquam commisit, aut committet, in se recepit peccata, ac sanguine suo pro iis effuso, Chirographum nobis contrarium delevit, eademque cruci suæ sic affixit, ut totus jam mundus, Deum quod attinet, reconciliatus sit, nihilque restet, quam ut acquisitam gratiam justitiamque idem acceptet & amplectatur. Vides ergo, tam arte hæc connexa esse, ut demto uno, alterum salvum ac intactum manere nequeat; ideoque &posito uno aut concesso, alterum quoque poni vel concedi sit necesse. Quo ipso exemplo

exemplo deprehendimus, quam præclara res sit *vera Fidei*, quæ multis est ludibrio, *Analogia*, quantaque ejusdem ab illis sit habenda ratio, qui Fidei sanctissimæ catenam integram habere velint. conf. quæ jam superius sunt dicta ad *quæstionem VIII.* nec non ad quæst. præced. XVI. ubi similis nexus inter *Remissionem peccatorum* *justitiæque Imputationem* ostensus fuit.

QUÆSTIO XIIX.

An Justificatio & Sanctificatio differant realiter, & an hanc illa antecedit?

ANte omnia monendum, utramque vocem tam *Justificationis* quam *Sanctificationis*, (more Theologis consueto, & ipsa S. Scriptura plerisque in locis præeunte,) sumi hic à nobis *in sensu strictiori*; per *illam* intelligentibus eum gratiæ divini actum, quo Homo peccator suis à peccatis absolvitur; per *hanc* autem designantibus istiusmodi gratiæ divini operationem, qua Homo justificatus è statu suo corrupto ad imaginem Dei indies renovatur, magisque perducitur. Quo monito præmissio, etsi certum sit, hos duos gratiæ actus *in uno subiecto* ita convenire, ut neuter possit sine altero existere: *realem tamen differentiam* inter utrosque non possumus non statuere; quia certe *prioris* ratio formalis consistit in peccatoris absolutione, & pro justo declaratione; *posterioris* autem in peccatorum, quæ peccatori adhuc insunt, destructione, & contra imaginis divini renovatione. Hinc D. Apostolus, in Epistola ad Galat. scripta, eosdem sic differre indicat, ut causam *efficientem* & illius *effectum*, seu, ut propriis ipsius verbis utat, ut *Spiritum* & *Spiritus Fructum*; idemque Servator noster, (Hominem cum *arbore* bonos producente *fructus* comparans,) voluit subindicare. Notandum vero est, hæc similia non modo *Justificationem*, sed *Regenerationem* quoque strictè dictam includere, eamque cum *Renovatione* etiam conjungere. Hoc tamen non obstante rectè asserimus, *realem* inter hos actus intercedere differentiam; ut & Apostoli passim in suis Epistolis solícite eosdem distinxerunt. vid. Cap. VI. Rom. & conf. cum C. III. & IV. nec non I. Cor. VI. II. ubi varias Gratia operationes Paulus adducit, quibus juvantibus in Corinthiis fuerit imago Dei subinde restituta. *Lavati estis*, inquit, *sanctificati estis*, & *justificati estis*. *At*, dixeris, hoc ipsum dictum receptæ sententiæ ideo videri repugnare; quod

quod exinde sequatur, Sanctificationem justificationi anteponendam esse. Fateor, ita quidem primo intuitu videri; sed revera tamen non est. Licet enim Apostolus *Ablutionem & Sanctificationem* anteponat: id tamen propterea non fit, ac si res ita *subjective* se habeat, (nisi forte Sanctificationem pro Sanctitatis Christi adjudicatione accipere hic velis, quod eo sensu absurdum haud foret, quo & *sanctitas ante justificationem requiritur* non quidem *propria*, cum impium Deus justificet, certe tamen *aliena* nobisque imputata, ob quam Deus, eam respiciens, hominem justificat;) sed quod *ordinem Doctrinae* sequitur Apostolus, seu, ut alii sentiunt, per gradus quasi ad summum amoris à Deo *φιλαυθγάπῳ* editum specimen ascendit; *alio sensu* Sanctificationem justificatione priorem, vel tanquam partem toti inclusam, minimè sentiens. conf. *Hæpfer*. in Dissert. X. de Justif. p. 865. seqq. Quicquid tandem sit; certum tamen est: [1] Sanctificationem inhaerenter talem à justificatione forensi tota essentia sua esse diversum quoddam Dei beneficium: [2] Tam verè justificationem esse Sanctificatione priorem, quam verè arbor fructibus suis prior est. Id quod insuper apertissimè docet modus ordinandi Doctrinam de *Justificatione & Sanctificatione* apud Paulum in Epistola ad Rom. ubi Cap. III. IV. & V. primò agitur de *Justificatione*, ac deinde Cap. VI. VII. VIII. de *Sanctificatione*: idemque ordo etiam in Epistola ad Galatas, aliisque, non sine gravissima ratione observatur. Quam autem aliqui asserunt distinctionem inter *Opera bona & Fructus Spiritus*, è quibus illa quidem antecedere, *hos* vero sequi justificationem inquirunt; ista ex cerebro humano sunt conficta, sine ullo in scripturis fundamento. Quamprimum Homo audit verbum Evangelii, illique assentit, ac promissionem in illo annunciatam acceptat; statim is bona opera operari incipit, quæ Deo grata sunt, ac ab Apostolo vocantur *Fructus Spiritus*, Gal. V. *Una* verò adhuc diluenda est *Obiectio*, quam ex Epistola ad Rom. Cap. VIII. 29, 30. adversarii desumunt, sibi que nimium de ea spondent. In illis scilicet verbis, ajunt, antepone Paulum justificationi conformationem divinæ imaginis; cum dicat, Deum illos, quos præcognoverit, prædestinasse, *ut conformes fierent imagini Filii sui*, hos vero demum *vocasse, justificasse & glorificasse*. Sed miror, quomodo hunc textum nostræ sententiæ tanti viri opponere audeant; cum nunquam, quod volunt, ex eo potuerint probare. Nempe ab initio quidem textus dicitur: Deum quosdam præcognovisse, qui voluntati
ipius

ipſius non futuri ſint contrarii; hoſque ipſos eum prædeſtinaiſſe, ut *imagini Filii conformes fierent*. Aſt probe hic notandum, Apoſtolum non affirmare, quod primum Dei opus poſt præcognitionem fuerit imaginis amiſſæ Inſtauratio, ſed hoc tantummodo ipſum velle, quod in ſanctiſſimo Dei conſilio decretum ſit, nulli debere ad Regnum Cælorum patere aditum, niſi Filii imagini conformis factus fuerit. Hoc autem quo ordine fieri debeat, in ſequentibus docet. Et primò quidem ponit *Vocationem*, ſeu Annunciationem voluntatis Dei in Chriſto: Cui ſi obediens homo fuerit, oblatamque ſibi gratiam acceptaverit; hanc vocationis gratiam docet excipere *juſtificationem*; vitæque curſu tandem abſoluto, *Gloria* coronam juſtificatiſſi imponi addit. Videmus itaque, hunc locum plane non favere Adverſariis, egregiè verò Salutis ordinem, quem noſtræ tenent Eccleſiæ, hoc ipſo dicto ſtabiliti; *ut jam ſupra ad Quæſt. II. fuerimus conſeſſi, juſtificationis vocem* hoc in loco ſumi *generaliter*, ita ut juſtificationem tam *internam & phyſicam*, quam *externam & forenſem* deſignare ibidem videatur. Quod ipſum etiam de *Sanctificationis* tenendum eſt vocabulo, ſciendumque, illud, ſi latiori accipiatur ſignificatu, acceptæ in pari latitudine *juſtificationi* tum non opponi, ſed coordinari, & cum eodem converti, ita ut *juſtificari* ſit quoque *ſanctificari*, & *ſanctificari* ſit quoque *juſtificari*: imò verò etiam utrumque tam *inheſivè*, quam *impulſivè* poſſe fieri, intelligendum eſt.

QUÆSTIO XIX.

An Regeneratio Juſtificationi rectè anteponatur?

VTi in priori quæſtione *Vox Sanctificationis* ſtrictius accepta fuit: ita de voce *Regenerationis* idem hic eſt obſervandum; ſignificatque ea hic nobis nihil aliud, quam *novæ vitæ ſpiritalis reſuſcitationem*, quam Fides in Jeſum Chriſtum affert. De hac quæritur, an antecedit *juſtificationem forenſem*, nec ne? Theologi noſtri ferè omnes in *affirmativam* conſpirant ſententiam, ſuis nixi argumentis; Quibus me quoque ſemper ſubſcripiſſe non inficior, donec vie quidam & eruditione & pietate inſignis, mihiſque ſingulariter colendus, dubia quædam movit, quibus tantum non in ſuam me pertraxit ſententiam. Aſt, cum res nondum adèd ſit conſecta, neque etiam Theologi noſtri ſuis deſtituantur rationibus: nihil decernam, ſed ea tamen, quibus utra-

E

que

que sententia nititur, fundamenta proponam, iudiciumque Lectori relinquam. Aiebat verò ille noster: *Regenerationem* secundum Scripturam nihil aliud denotare, quam *novam divinam naturam*, quæ per peccatum amissa fuerat, *participationem*, 2. Petr. I. 3. vel *ejusmodi novam per verbum veritatis generationem*, qua Christus in cordibus nostris formetur, imago Dei instauretur, ac Filiatio non adoptiva, sed *nativa impetretur*. 1. Petr. I. 23. Gal. IV. 19. c. VI. 15. Col. III. 10. Joh. I. 12, 13. 1. Joh. III. 9. Hæc cum negare non auderem: addebat ille porrò, fieri non posse, ut Deus Sanctissimus in corde nondum reconciliato tam sanctum perficiat *Regenerationis opus*, cum reprobos is fugiat, quales certè ante *Remissionem peccatorum & iustitiæ Christi imputationem* in conspectu ejus sint omnes, in labe originaria concepti Homines; imò verò & hoc singulariter urgebat, quod *Regenerationis effectus* proprius sit *Filiatio nativa*, justificationis autem forensis, quæ talis, *Filiatio non nisi adoptiva*; quodque justificationem proinde *Regenerationi* postponere sit æque inconveniens, ac si *adoptiva Filiatio*, (quæ tantum in illos cadat, qui nativâ adhuc careant,) *nativa*, quæ nulla ex se amplius opus habeat adoptione, postponatur; ut illa taceam, quibus *Iustificationem per Imputationem* ex ipsa conditionis suæ ratione *Iustificationi physica*, quæ per *Regenerationem* fieret, antepondam esse inferebat. Volvebam ego hæc animo, nec absona vel absurda videbantur: obstabat tamen ex altera parte totus fere nostrorum Theologorum chorus, à quorum sententiâ temere recedere nefas mihi ducebam. Replicabam itaque, quo potissimum nostri nituntur, argumentum: Scilicet neminem nisi *credentem* justificari, *Fidem* verò nihil aliud esse, quam *novæ vitæ resuscitationem*, seu ipsam proinde *Regenerationem*, hocque ipsum probabam ex Epist. ad Galat. VI. 15. ubi Apostolus id ipsum ad *novam creaturam* seu *Regenerationem* referat, quod antea Cap. V. 6. ad *Fidem* retulerat, quæ sit per *charitatem operosa*. Jam verò, cum *fidem Iustificationi recte anteponi*, inter nos conveniat, *idem de Regeneratione esse statuendum* colligebam. At ille nihil exinde adversus se evinci posse contendebat; cum certè ex eo, quod Apostolus Cap. V. nihil *præter Fidem operosam*, & cap. VI. nihil *præter novam Creaturam in Christo* quicquam valere dicat, ut hæc duo sint unum prorsus idemque, minime sequeretur. Hoc enim tantummodo exinde consequi, quod *Fides operosa & nova creatura* sint res in Christo *conjunctissima*, & nullo modo separandæ; cum certè vera *Fides*

non possit esse sine nova creatura, nec nova creatura possit esse sine vera ac viva Fide. At *Fidem*, qua justificemur in sensu forensi, non esse *Regenerationem ipsam*, sed tantum *principium Regenerationis*, h. e. *apprehensionem Christi*, ejusque tum *justificantis tum regenerantis gratiæ*, ex qua deinde pendeat cum *peccatorum Remissio*, tum quoque *ipsius peccatoris Regeneratio*. Veruntamen non prius nos regenerari, quam justificemur: ac licet Fidei adscribi etiam *Regeneratio* possit; non eo tamen sensu hoc posse fieri, ac si prius ea *regeneret*, quam *justificet*, quamquam & *justificet & regeneret*, si dicto modo id intelligatur, quo *Fidem esse apprehensionem Christi*, ejusque & *justificantis & regenerantis*, idem ille profitebatur. Objiciebam ego præterea & illud, quod à *Pædobaptismo* desumi posset argumentum. Si enim *Baptismus est Sacramentum Regenerationis*, infantes autem tum demum per Sanguinem Christi, ejusque Meritum censentur esse justificati, quando jam sint per *Baptismum regenerati*: Sequi sane exinde colligebam, ut *Regeneratio ante Justificationem* sit ponenda. Verum & ad hoc dubium respondebatur mihi, quod, etsi consequentia admitteretur, tamen circa antecedens essent aliqua monenda. Nam licet *Regenerationem* in Infantibus *Baptismus* operetur; nondum tamen per id evictum esse regebatur, quod ille *Regenerationem ante Justificationem* operetur, sed hunc potius esse, (æque ac in adultis,) gratiæ in illo operantis verum ordinem, ut *primo*, sive per *verbum fœderale* cum *Baptismo* conjunctum, sive etiam, (quod magis Theologis placet,) per ipsum *laverum fœderale* vel *Baptismum* *Fides* in tenellis infantibus accendatur; tum verò accensa *Fides* apprehendat *gratiam* in Sacramento hoc oblatam, eamque & *regenerantem & justificantem*, sed prius tamen *Justificationem* quam *Regenerantem*; quia in infantibus quoque *Filiatio adoptiva* non possit non præcedere *Filiationem naturam*, & *justificatio per imputationem* necessario præcedat eam, quæ sit per *infusionem*, aut novæ creaturæ productionem; etsi utraque operatio adeo conjuncta sit, ut non tam *temporis*, quam *ipsius rei* prioritas hic attendenda veniat. Cui responsioni suæ *Vir Laudatus* & hoc adjiciebat, quod hac sua sententia multum quoque lucis accederet *Baptismo adultorum*, qui credere prius debere, quam ad *Baptismum* admittantur, ideoque *Fidem* ad *Sacramentum* hoc *Regenerationis* afferre dicantur; quod fieri certe haud posset dici, si *Fidei*, qua gratia regenerans apprehenditur, *accessio* ab ipsa *Regeneratione*, quam *Baptismus* dicitur operari, non

differret. *Cæterum verò is neque communem sententiam omnino ducebat improbandam: quam ex eo tantum coniciebat esse natam, quod Fides, ejusque excitatio, quæ spiritualis vitæ sit principium, & veluti conceptio quædam spiritualis, Theologis pro ipsa Regeneratione fuerit accepta: id quod tolerari posse judicabat, si Regenerationis vocabulum eo sensu, qui in Apol. A. C. persæpe obvius esset, latius acciperetur, quam fieri aliàs secundum *ἀνεπίβητον* deberet. Sed nihil, ut dixi, hac de re decerno: sint cuncta Lectoris judicio relicta. Nimis tamen suam is proderet dementiam, ac culpandum zelum, qui *insoniti huic Thesi, ejusque Autori*, hos intra terminos modestiæ se continent, hæreseos maculam inurere vellet: cum nobis facile esset, ex aliis quoque orthodoxis Theologis hunc sensum vocis hujus demonstrare, quo Iustificationi & ipsi Regenerationem postposuerunt. Ita enim ipse *Lutherus* in Comment. ad Gal. p. m. 34. in Cap. II. 16. *Iustificatio*, inquit, *corde per Fidem, quæ est in nomine ejus, dat eis Deus potestatem Filios Dei fieri, diffuso mox Spiritu S. in cordibus eorum.* Ecce potestas, ut quis fiat Filius Dei, sequitur Iustificationem: In Iustificatione *adoptamur* in Filios, & mox diffuso Spiritu in cordibus per eundem *regeneramur*, ad consequendam Filiationem quoque nativam. Megalandro nostro *B. Iob. Arndium* adjungo, qui in Praxi Christiana Libr. I. c. III. p. m. 16. ad eundem modum loquitur: Das Wort erwecket den Glauben / und der Glaube hält sich an das Wort / und ergreiffet in dem Wort Jesum Christum / und den Heiligen Geist / (NB. *primo* Christum, seu ejus meritum, *deinde* ejus Spiritum,) und durch des H. Geistes Kraft und Würkung wird der Mensch neugebohren. Vides quam sint hæc verba superiori sententiæ conformia: Et cum multum huic rei lucis videatur accedere ex distinctione inter Filiationem per *Adoptionem & Generationem*, ac vero utriusque ordine, diversoque ad *Iustificationem & Regenerationem* respectu; Placet ad illustrandam *hanc distinctionem*, quæ nulli non Theologorum probata esse poterit, adducere verba quædam *Summe Reverendi mihi que maxime Venerandi Dn. Præsidis*, qui in Theolog. Christian. pag. 95. sequentem in modum scribit: *Hoc discrimen inter Iustificationem ac Regenerationem intercedere videtur, quod in Iustificatione Deus nos ex gratia adoptet in Filios, in Regeneratione autem verè faciat Filios ac progignat.**

QUÆSTIO

QUÆSTIO XX.

An omnis nostra iustitia inhærens possit vocari immunda ac maculata ?

Qualis causa, talis effectus : Qualis arbor, tales Fructus : Quale principium, tale quoque est principiatum. *Principium* verò cum sit duplex ; unum quidem ex *carnali Generatione*, & alterum ex *Spirituâli Regeneratione* : non potest non duplici quoque modo *Iustitia hominis inhærens*, & quæ ex ea proficiuntur *opera*, spectari. Scilicet omnia, quæ homo *ex se*, tanquam *ex se*, & *ex corrupta suâ natura* operatur, sunt *maculata & veltis menstruorum*, *Es. LXIV. 6.* sunt *inidonea*, *2. Cor. III. 5.* sunt *Deo abominabilia*, *Pl. XIV. 1.* neque oculis illius placere possunt ; cum illorum Autor sibi met ipse placeat. Imo ipsa quoque *Regenitorum opera*, si tantum respectu *subjecti*, & non respectu *principii* talia existant, ideoque ex ipsa *regenita natura qua tali originem suam non habeant, ex se quidem*, (nisi qua imputata Christi tegantur iustitia,) immunda esse ac vana, ex vero judicantur. Hinc recte docent Theologi, *ipsorum Regenitorum opera*, (non quatenus illi sunt *regeniti*, sed quatenus *Lex carnis eosdem adhuc afficit*,) esse *vana ac immunda, nec Deo placere*. At ea, quæ *Spiritus Christi in eis operatur*, *opera*, non possunt non *pro talibus haberi, qualis illorum causa & principium est* ; scilicet *pro omninò sanctis in se*, quibus nulla macula inhæret neque affingi potest. Interim, cum negari nequeat, hominem etiam *regenitum peccati nonnihil in carne sua adhuc residens habere* ; ab ejus immunditie facile *maculas quasdam aut labes operibus ipsorum vel sanctissimis, & in se quidem optimis, aspergi omnino confitendum est* ; sed quæ tamen *in Christi Iustitia consumta*, iustitiam nostram turbare nequeant, cum *opera nostra per Christum in conspectu Dei sint perfecta*, atque *Ecclesia proinde sit illa Agni sponsa*, in qua macula haud deprehenditur. *Duplex hoc principium agnoscit quoque D. Quenstedt in System. P. IV. p. 325. b.* quando ad *Obj. X.* respondet : *Renatum non peccare, quatenus ex Deo est.*

Nam quicquid adhuc habeat peccati, id esse ex reliquiis carnis.

QUÆSTIO XXI.

Virum Fides Christum tantummodo secundum officium Satisfactorium, qua Sacerdotem, an vero etiam secundum officium Regium & Propheticum, qua Regem & Prophetam apprehendens, justificetur?

Non hic est quæstio, an Fides, quæ apprehendit Christum *qua Sacerdotem*, eundem quoque apprehendat *qua Regem & Prophetam*; ita, ut potestatem & peccatis imperandi, & corda per Spiritum docendi, ipsi ea permittat? Hoc enim si ab orthodoxa sententia abhorere putaveris; male deciperis, atque *regenerantem & renovantem* gratiam à *justificante* inique separares. Sed hoc quæritur, an *apprehensio*, qua apprehenditur Christus *Rex & Prophetam*, vel qua accipimus ab ipso *vires peccatis imperandi, & Spiritum corda docentem*, ad *justificationem forensis proprie* pertineat, ad illamque aliquid conferat? Et ita negamus *quæstionem*: hoc potissimum nixi fundamento, quod homo *justitia forensi* destitutus, mortique æternæ *ex reatu* obnoxius in justificationis actu *proprie* id tantum apprehendat, quo possit *adversus vindictivam severamque Dei judicis justitiam* securus esse, quoque ipsi aditus pateat ad *Reconciliationem cum Deo ineundam*, id quod solius *Sanguinis Christi* efficitur virtute, ut *scriptura* testatur, Rom. III. 24, 25, 26. Eph. II. 13, 14. Ebr. X. 10, 14, 19, 20, 22. Sicuti etiam *Experientia* confirmat, hominem *justificandum* spectari *ut peccatorem*, & anxie expetentem *illam gratiam*, qua fores ad Deum clausæ referentur, ipsique *justitia Christi aliena* communicetur, ut Pater cum Filio & Spiritu Sancto ad ipsum *reconciliatum* venire, in ipsoque habitare possit. Hanc igitur gratiam condonantem *primum* ex servatoris vulneribus credens anima fugit, & justa declaratur: veruntamen non ipsi sufficit, *solâ imputatione* gaudere, sed *omnes porro & singulas promissiones*, ad ipsam, qua credentem, directas, ideoque non solum illas, quæ hominem *justificant*, sed quoque quæ *regenerant*, ipsique vires ad vincendum mundum & peccatum largiuntur, itemque eas, quæ Spiritum Sanctum ductorem & doctorem offerunt, *animo flagrante* apprehendit. *At hæc apprehensione*, ceu patet ex modo dictis, *justificationem forensis*, pendentemque ex ea salutem, *in judicio divino* Fides haud consequitur;

quitur; quippe quæ ei conferuntur ratione solius oblationis illius satisfactoriæ ac sacrificialis, quæ facta est ἐφ' ἑαυτῆς, *semel, & uno tempore*, Ebr. X. 10. Etli autem Fides, qua *viva est & operosa*, (quam, cave, cum operante, aut ipsis operibus ne confundas,) non justificet; neque etiam salutem nobis promereatur: *necessariam tamen eam esse in homine salvando*, negari nullo modo potest; idemque vel ex communi sententia firmissimè colligitur, quæ *justificatus etiam creditur esse necessario regentus*. Nam certe æquè fieri nequit, ut homo depravatus & irregentus purissimum Regnum cœlorum intret, ac impossibile est, ut piscis in terra degat, & terreste animal sub aquâ tanquam in suo Elemento possit consistere. Merentur denique hic adponi verba D. Speneri in dein Send-Schreiben an einen ausländischen Theologum, p. 18. Wir dürfen uns die Freyheit nicht nehmen / Christum allein als einen Hohen-Priester / der uns versöhnet habe / anzunehmen / da wir hingegen nichts davon wissen wollen / wie daß Er unser Prophet und König seye / den wir hören / und Ihme als gehorsame Unterthanen in allem gehorchen müßten: welches Christum getheilet hiesse. Wer Ihn aber nicht ganz haben will / wird gewislich Ihn gar nicht erlangen. add. seqq. Et ipse D. Quenstedt in suo System. Part. IV. p. 294. a. distinguit *imer apprehensionem Fidei, quæ apprehendit Meritum Christi, dum homo certo sibi persuadet, Christum pro se esse mortuum, & in eo Fiduciam collocat, ac justificatur; & apprehensionem Charitatis, quæ non Christi Meritum, ejusque activam & passivam obedientiam, sed Christum ipsum, seu potius totam S. S. Trinitatem apprehendit, illam desiderat, & in ea unice se oblectat. Quibus ex testimoniis apparet, apprehensionem Christi secundum triplex ejus officium Theologis nostris haud esse odiosam, uti immerito ipsis attribuitur; quippe ad Justificationem tantummodo forensam eandem non referri debere statuentibus; utpote quò sola spectet Christi qua Sacerdotis & Mediatoris apprehensio. Sed nescio tamen, cur Dn. Quenstedt apprehensionem, quam vocat Charitatis, etiam Fidei dubitet adscribere; cum certe etiam per Fidem Christus dicatur in cordibus nostris habitare, Eph. III. 17. ut taceam, Christum etiam, qua Sacerdotem non solâ fide, sed charitate quoque & amore, h. e. flagrantissimo voluntatis in Christum Mediatorem defixæ actû, (qui ipsi sane fidei essentialis est,) à nobis apprehendi: nisi is fortasse Fidem hic strictissime accipiat.*

QUÆ.

QUÆSTIO XXII.

An Fides justificans respiciat tam Christum in nobis, quam Christum pro nobis: & an justificatio, quæ fit per Christum pro nobis, possit unica, sufficiens & adæquata justificatio vocari?

ARtissimum quidem nexum & respectum inter Christum *pro nobis* & Christum *in nobis* intercedere, supra ad quæst. XVIII. jam probavimus; idemque *vel ex eo certum est*, quod ideo Christus *pro nobis* traditus fuit, ut *in nobis* quoque suam exerat virtutem & gratiam, h. e. ut clausæ cordis fores per ipsius Mortem & Resurrectionem referentur, ipsique via præparetur, qua rectà possit corda nostrà adire, ac Spiritu suo penetrare & replere. Hinc recte duo hæc dicuntur: (1) Sine Christo *pro nobis* non potest esse Christus *in nobis*: & (2) sine Christo *in nobis* non prodest Christus *pro nobis*. Verum de hoc in præsentī quæstione non ambigitur; quippe quæ eo potius spectat: *An Fides justificans*, (voce in significato *judiciali & forensi* hic accipienda,) & quidem *quatenus est talis*, cum Christo *in nobis* ita sit connexa, ut etiam *respectus aliquis, ad Christum, qua in nobis est*, sit dictæ Fidei *essentialis*, ideoque *ad essentialem & formalem rationem justifici objecti*, quod Fides apprehendit, *debeat simul referri*? Quæ ipsa quæstio cum pro diversa explicatione ac statu terminorum certo modo & affirmari & negari possit: dabimus operam, ut qua ratione *utrumque hoc* possit fieri, brevibus indicemus. Pro *affirmatione* quæstionis hoc militat præcipue argumentum, quod *objectum Fidei justificantis non possit dici simpliciter Christus pro nobis, nisi cum hoc addito, quatenus ille fuerit à nobis vera fide apprehensus*: id quod certe & omnes nostri Theologi concedunt; quippe qui secundum scripturam non possunt non docere, *apprehensionem Fidei ad Christum pro nobis debere necessario accedere, si justificationem per Christum pro nobis velimus obtinere*. Exinde autem portò colligitur, hoc ipso jam evidetum esse, quod *etiam respectus ad Christum in nobis justificanti Fidei essentialis sit necessario habendus*. Scilicet cum *Christus pro nobis non justificet quenuquam, priusquam sit vera Fide apprehensus*; Christus autem non possit censerī *apprehensus*, nisi qua *apprehendenti factus sit internus*: certum sane esse, quod *tum demum justificatio sequatur, quando Christus pro nobis, extra peccatorena*

catozem antea ſpectatus, per ſalutarem apprehenſionis actum, quous-
 que ille ſe extendit, internus credenti factus eſt; quodque & omnis
 proinde juſtificantis Fidei conatus eò tendat, ut Chriſtus *pro nobis* nobis
 credentibus, eo ipſo, dum apprehenditur, etiam internus fiat, ſicque
 Chriſtus *in nobis* etiam exiſtat. Quæ ſententia ſi hunc in modum ex-
 plicetur, & per Chriſtum in nobis *nihil aliud* intelligatur, quam illa
 Chriſti cum fideli anima conjunctio, quæ ex apprehenſione ipſius, tanquam
 Mediatoris noſtri, credenti neceſſario obtingit; non video, quid poſ-
 ſit in contrarium aſſerri, aut cur, hac facta explicatione, haud poſſit il-
 la approbari. Aliter vero res ſe habet, quando *per Chriſtum in nobis*
 non tantum ea reſpicitur conjunctio, quam ipſe apprehenſionis infert
 actus; ſed ea etiam, quæ fluit ex ſuccedente plenaria Chriſti inhabita-
 tione, juſtificationem jam peractam ſubſequentem: quæ etſi in priori &
 ipſa ſuo modo radicata ſit; cum ea tamen non debet facile confundi.
 Cum enim Chriſtus *gratioſa ſua in habitatione* nemini internus eſſe poſ-
 ſit, niſi ei, qui *per Fidem in Sanguine ejus* coram Deo jam fuerit ju-
 ſtificatus: apparet certe, quod apprehenſio Fidei, quæ antecedit juſti-
 ficationem, nondum ad Chriſti inhabitationem uſque ſe extendat, quæ
 plena & intima ac veluti phyſica ſeu eſſentialis eſt Chriſti totius com-
 prehenſio; ſed tantum in meriti ipſius expetitione & attributione adhuc
 terminetur, ideoque comprehensione morali ac intentionali magis, quam
 phyſica & eſſentiali, Chriſtum pro nobis complectatur: licet etiam phy-
 ſica hæc à morali iſta, (ſi juſtificationis eſſentialia conſequentia ſpecte-
 mus,) haud poſſit ſeparari. Et hoc ſane volunt, qui *negativam* circa
 propoſitam quæſtionem amplectuntur ſententiam: dicentes, quod
 Chriſtus *in nobis*, quatenus accipitur pro Chriſto inhabitante, & varios
 nove vite fructus in nobis producente, juſtificationis rō formale ejusque
 juſtificum objectum non reſpiciat: quia ſcilicet iſtiusmodi Chriſti Sal-
 vatoris cum fideli anima conjunctio non eſt juſtificationis eſſentiale an-
 tecedens aut concomitans, ſed tantum eſſentiale conſequens, quod ipſum
 juſtificationis rō formale non attingit. Quare, licet apprehendenti Fi-
 dei Chriſtus *pro nobis* quodammodo internus fiat, atque hoc ipſum quo-
 que, quantum ad hunc apprehenſionis actum pertinet, ad juſtificationis
 actum eſſentialiter ſpectare negari haud poſſit: eſt tamen hic re-
 ſpectus, quo Chriſtus pro nobis, prout eſt verā Fide apprehenſus, in ju-
 ſtificatione neceſſario ſpectatur, non principalis, non immediatus, non
 directus, non meritorius ſalutis & juſtitiæ; ſed tantum *conditionalis, me-*

F

diatus.

34
33
32
31
28
27
26
25
24
23
22
14
15
16
17

diatus, indirectus, & salutaris ac iustitia, per Christi meritum jam acquisita, in credentem collatus; quo spectat typus serpentis azei in deserto erecti, cujus vel solus aspectus, ex fide in Verbum promissionis proficiscens, eundemque ut salutarum obiectum aspiciendo apprehendens, letiferum Israelitarum vulnus poterat sanare. Conf. etiam singulare hujus Fidei exemplum Math. IX. 21, 22. ac vide, quae de Sanguine Agni Paschalis Israelitarum portis ad securitatem illi in Exodo habentur. Unde porro sua sponte etiam consequitur, quid de altero propositae quaestionis membro, an scilicet iustificatio per Christum pro nobis possit unica sufficiens & adequata iustificatio vocari, statuendum nobis veniat. Affirmandam enim esse quaestionem nemo non intelliget, qui recte animadvertet, de statu hominis iudiciali, deque statu ejusdem ad peccatum relativo, ob quem aliena iustitia nunquam non opus habeat tegumento, nobis hic sermonem esse, atque considerabit quoque, hanc ipsam iustificationem forensis alterius cujuscunque iustificationis principium & fundamentum esse.

QUAESTIO XXIII.

An Individuali seu personali Meriti Christi & peccatorum Remissionis applicatione idcirco Homines iustificandi non indigeant, quia Deus jam pridem propter universalem Filii Redemptionem toti generi humano fuit reconciliatus?

Notissimum est, Theologos nostros unanimi consensu statuere, peccatorum Remissionem, & iustitiae Christi Imputationem, fide personali à singulis obtinendam esse. S. Scriptura autem cum passim nos doceat, *Mundum*, cum Deo exosus adhuc esset, *Ei per Filii Mortem fuisse reconciliatum*, adeò ut ipsi quoque peccata amplius non imputaverit, Rom. IV. 10. 2. Cor. V. 19. videtur nostratum sententiae hoc ipsum idè ob stare; quia absurdum censeri possit, *Fide demum id à singulis post plura secula quari, quod plura ante secula ab universis jam obtentum est.* Videndum igitur, an Theologi nostri SS. literis re ipsa contrarii sint, aut an scriptura potius cum nostratibus *duplicem* adstruat *Reconciliationis modum?* id quod ex sequentibus patebit. Validissimum equidem argumentum, quo recepta Theologorum sententia everti posse

posse videatur, fundatur in supra citatis dictis, Rom. V. 8. 10. & 2. Cor. V. 19. ubi *ipſi Mundo*, & quidem *adhuc inimico*, (quo nunquam in Sacra Scriptura pii intelligendi veniunt,) *peccata* propter Filii Redemtionem *non imputari*, Apostolus testatur: Ex quo sequi videtur, inanem omnino esse operam, quæ in acquirendam gratiam *jam pridem nobis collatum* impendatur. Regerimus autem, (1) verum quidem esse, quod testante Apostolo 2. Cor. V. 19. Deus Mundum universum per Christi Mortem ipse secum reconciliaverit; at (2) itidem verum esse, quod testante eodem v. 20. Mundus per hanc Reconciliationem & ipse debeat ex sua parte cum Deo reconciliari, atque ita id, quod ex parte Dei factum est, agnoscere. Ergo non potest non duplex statui Reconciliationis & peccatorum Non-Imputationis Modus, uterque v. 18. conjunctim & simul expressus, quorum prior à solo Deo proficiscitur, posterior autem una hominis consensum requirit. *Deus scilicet conditionatè cum Mundo reconciliatus est*, si gratiam, Morte & Resurrectione Christi omnibus Hominibus acquisitam, ipsisque per annunciationis Verbum oblatam, illi vera fide accepturi, neque semetipsos hoc gratiæ dono indignos habituri sint. Rem exemplo quodam illustremus. Ponamus civitatem, quæ à superiori suo defecerit, ab eodem autem in gratiam *hac conditione* sit recepta, ut unusquisque civis supplex accedat, ac, impietate agnita, gratiam imploret. Ejusmodi civitatem à parte Principis *offensi* in gratiam jam restitutam esse, omniumque, quæ commiserat, iniquitatum eundem esse oblitum, neque eas illi imputasse, certò quidem judicaveris: licet reconciliatio quoque fieri adhuc debeat à parte civitatis *offendentis*, ideoque *hic vel ille civis*. Principis negligens benignitatem, propositamque conditionem recipere negans, merito in offensa maneat. Quare *plena perfectaque Reconciliationem* demum absolvetur, si ad ejus complementum *civis unusquisque* oblatam Principis gratiam acceptet. *Pari modo* se res habet cum genere humano, quod in gratiam receptum, nihilominus ad gratiam Dei *vera penitentia ac Fide* amplectendam obligatur, ita, ut *metuens & confidens* unusquisque ad *Iustitia Misericordiaeque* Thronum se prosternat, sicque Mortis Christi Fructum consequatur. Hæc est illa, quam Deus, nobis jam reconciliatus, *poscit à nobis reconciliationem*, & qua sine benevolunt suam erga nos animum plene manifestare nequit. Exinde quoque fluit, quod statim Apostolus suadet, ut *cum Deo reconciliato reconciliemur*. Quæ certe Reconciliation non idem tantummodo significat, ac *sensum*

carnis abnegare, ut quod potius ad animi reconciliandi dispositionem, quam ad ipsam Reconciliationem pertinet; sed *injuriam Deo illatam humiliter deprecari, gratiam expetere, oblatamque sollicitè amplexari.* Hæc asserta nostra aliis insuper Scripturæ testimoniis comprobari possent, nisi brevitati studeremus. Notari tamen potest locus Rom. IV. 7. ubi singularis *Viri beatitudo* dicitur, *cui peccata non imputantur.* Hoc enim si ad *Mundum universum* spectet, sine interveniente singulorum *penitentia ac Fide*; sane omnes homines, etiam infideles ac impenitentes, beatos hic predicari fuerit existimandum. Quod cum dictu sit absurdum: erunt certe in *Mundo*, etiam *ex parte Dei jam reconciliati*; qui Remissione peccatorum salutari ideo gaudere nequeant, quia ejusdem fieri participes *ex sua parte* negligunt, salutisque consequendæ Leges spernunt.

QUÆSTIO XXIV.

An ante Augustini tempora Doctrina de gratuita Iustitia Christi imputatione Ecclesiæ fuerit ignota?

IN Responſionibus ad quæſtiones priores hancce veritatem *ex Sacra Scriptura* abunde, ut confido, demonstravi. Jam ulterius pergendum est, videndumque, quam partem quoque sit fundata nova hæc, quam Adversarii proferunt, Objectio: qua dicere non verentur, *ex Patribus, qui ante Augustinum floruerunt, neminem quicquam de hac scivisse Doctrina, sed eam ab Augustino demum fuisse excogitatum.* Hæc equidem labori facile superfedere possem: cum ad contrarii demonstrationem *vel sola Scriptura* nobis sufficeret. At cum ad varias tentationes occasio piis hoc dubio enasci possit: ex sanctis *ipſius primi ac apostolici sæculi* Patribus quædam afferemus, quæ dicta nostra comprobare, itemque docere poterunt, tantum abesse, ut *Augustinus* hanc Doctrinam *primus* excogitaverit, ut *Patres* potius priores, ac *ipsi apostolici viri*, persæpe multo melius, quam ipse *Augustinus & Hieronymus, ceterique sequioris ævi Patres*, (qui crescente operum merito sensim à pura hac Veritate, limpidisque fontibus Israelis sunt abstracti,) locuti esse deprehendantur. Inter primos vero hujus Veritatis testes non immerito post Apostolos *Clementem Romanum* refero, qui, etſi hanc Doctrinam ex instituto non tractaverit, præclara tamen nobis vestigia reliquit, quibus *de castâ ipſius Fide in unicum Mediatorem Christum* abunde

unde

unde nobis constet. Ita enim *Homini's Iustificacionem* confirmat in Epist. ad Corinth. §. XXXII. edit Ittigian. Lips. p. 54. Πάντες ἐν ἐδοξάθησαν, καὶ ἐμεγαλύνθησαν; ἔ δι αὐτῶν, ἢ τῶν ἔργων αὐτῶν, ἢ τῆς δικαιοσυχαίας, ἀλλὰ διὰ τῆς θελήματι αὐτῆ. Καὶ ἡμεῖς ἐν διὰ τῆς θελήματι αὐτῆ ἐν χεῖρῶ ἰησοῦ κληθέντες, ἔ δι ἐαυτῶν δικαιοῦμεθα, ἔδὲ διὰ τῆς ἡμετέρας σοφίας, ἢ συνέσεως, ἢ εὐσεβείας, ἢ ἔργων, ὧν κληρονομάμεθα ἐν ὁσίτητι καρδίας; ἀλλὰ διὰ τῆς πίστεως, δι' ἧς πέντας ἴσος ἀπ' αἰῶν ὁ παρλουεῖται θεὸς ἐδικαίωσεν. In his sensum suum adeo clare sanctissimus Pater expressit, nobisque gratiam, *exclusis omnibus operibus*, commendavit, ut juraret Pontificius, vel quicumque alius cœlesti huic Doctrinæ se opponit, Autorem hujus Epistolæ Lutheranum esse. Nihil certe habent, quod opponant adversarii contra clarissimum hoc testimonium. Sive enim dixerint, *justificationem* esse quidem vocabulum forense, *justos* autem *absoluta* deum *sanctitate*, & *animâ* ex omni parte *purificatâ*, pronuntiati; sive etiam *justificantem* gratiam à *renovante* non differre judicaverint; nullo tamen modo evadere poterunt. Nam omnem plane B. Pater & *Sapientiam* & *Sanctitatem*, & *quævis opera* excludit; atque in posterioribus quoque verbis pietatis studium commendat illis, qui *jamjam justificati sunt*, quando objectioni quorundam ita respondet: Τί ἐν ποιῶμεν, ἀδελφοί; ἀρξάσωμεν ἔργο τῆς ἀγαθοποιίας, καὶ ἐγκαταλείπωμεν τὴν ἀγάπην; μηδαμῶς τῆτο εἶσαι ὁ δεσπότης ἐφ' ἡμῶν μενεθῆναι; ἀλλὰ σπείσωμεν μετὰ ἐκλενείας καὶ προθυμίας πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑπιτελεῖν. His verò, qui *de inbarente justitia* vocabulum justificationis interpretantur, pariter Autor noster reclamât, dum *omni justitia inbarente*, & *sapientia* & *pietate* *exclusa*, *soli gratuita voluntati Dei* Iustificacionis opus tribuit; & ita quidem, ut *non tantum opera ex coactione legali profecta* rejiciat, *sed ea quoque*, quæ *in Sanctitate cordis*, (quæ ante Regenerationem existere nequit,) *operari sinis*. Porro si tantummodo de *gratia*, vel *justitia infusa*, seu de *Regeneratione*, Clemens noster id intellectum vellet: quid opus fuisset, *eam* non solum *cordis sanctitati* opponere, sed quoque *hortari*, ut & *nos ipsi* justitiæ operemur. vid. §. XXXI. p. 55. Et hæc universalis illius temporis fuit confessio. Ad eundem enim modum & *Ignatius* est *Polycarpus*, aliique loquuntur. *ILLE* in Epist. ad Trall. §. II. edit. Lipsiens. p. 70. dicit, Christum esse δι' ἡμῶς ἔργο θανόντα, (en *Satisfactionem*;) ἵνα πιστεύοντες εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ, (en *Objectum Fidei*, & in qua illa *formaliter* consistat;) τὸ ἔργο θανεῖν ἐκφύγητε, (en *Satisfactionis fructum*.) *HIC* autem

in Epist. ad Philipp. §. I. edit. cit. p. 372. ita se explicat: Ἐπίδοτες, ἃς
 χεῖρτι ἐσε πεισσωμένους ἐν ἔξ ἔργων, ἀδικα φελημίπι θεῶ, (hæc est Dei
 Φιλανθρωπία,) διὰ τῆσῃ Χρυσῆ, quem paulo ante dixerat *pro peccatis*
nostris esse passum. conf. §. VIII. Hanc ipsam porro & seculi II. Pa-
 tribus illi tradiderunt veritatem, ut ex illorum scriptis videre est, at-
 que ex singulis probari posset. Sufficiat interim nobis unus *Iustinus*
Martyr, qui passim hanc fidei castitatem in animo suo fuisse reposi-
 tam, ostendit. Imprimis verò adduci merentur Verba ejus, quibus
 animi sui sensa in Epist. ad Diogn: exprimit p. 500. Edit. Colon.
 Θεὸς, inquit, τὸν ἴδιον Υἱὸν ἀπέδοτο λυτρὸν ὑμῶν ὑπὲρ ὑμῶν, τὸν ἅγιον ὑπὲρ
 αἰνέμων, τὸν ἀκακὸν ὑπὲρ τῶν κακῶν, τὸν δίκαιον ὑπὲρ τῶν ἀδίκων, τὸν
 ἀφθαρτὸν ὑπὲρ τῶν φθαρτῶν, τὸν ἀθάνατον ὑπὲρ τῶν θνητῶν. Τί γὰρ
 ἄλλο τῆς ἀμαρτίας ἡμῶν ἠδυνήθη καλυψαί, ἢ ἐκείνη δικαιωσύνη; ἐν τῆν
 δικαιωθῆναι δυνατὸν ἴσῃ αἰνέμεις ἡμᾶς, καὶ ἀσεβεῖς, ἢ ἐν μόνῳ τῷ Υἱῷ τῷ
 Θεῷ; ἢ τῆς γλυκείας ἀναπαύσεως, ἢ τῆς ἀνεξιχνίασθαι δειμιουργίας, ἢ τῶν
 ἀπσοδοκῆτων ἐνεργειῶν, ἵνα ἀνομία μὲν ποτῶν ἐν δικαίῳ ἐνὶ κρηβῆ,
 δικαιωσύνη δὲ ἐνὸς ποτῆς αἰνέμεις δικαιώσῃ. Videmus hic foedè clarius,
 D. Patrem, nostra peccata alterius justitia regi, statuere: id quod de sola
imputata, non autem de inhabita, dici posse manifestum est, quippe quæ
 posterior peccata non regit sed tollit. Idem & ultima verba demon-
 strant: in quibus docetur, *multorum quidem illegalitatem in uno occul-*
tari justo, unius autem justitiam multos justificare sceleratos: vocemque
justificare ipsi idem esse, ac *pro justo reputare*. In Dial. cum Tryph. p.
 267. ait: Ἡ Χρηστότης καὶ ἡ Φιλανθρωπία τῷ Θεῷ, καὶ τὸ ἄμετρον τῷ πλετε
 αὐτῷ τὸν μελανοῦντα ὑπὸ τῶν ἀμαρτημάτων NB. ὡς δίκαιον καὶ ἀναμαρτήριον
 ἔχει, ubi particula ὡς *imputationem* clare ostendit. Et pag. 229. Fidei
 Objectum Sanguinem & Mortem Christi esse probat, cum, *Expiati sunt*,
 ait, *Fide per Sanguinem Christi & Mortis ejus*. pag. itid. 338. egregiè is
 ipse instituit Analogiam inter carnale Iudaorum Pascha, & Pascha no-
 strum Spirituale, quod est Christus, ac concludit: ὡς ἴσῃ ἐν κινήσει
 ἔσωσε τὸ αἷμα τῷ Πάσχα, ἔτως ἴσῃ πνεύσαντες ῥύσειαι ἐν θανάτῳ τὸ αἷμα
 τῷ Χρυσῆ. add. seqq. in quibus *coccineum Rahab*is *funiculum Sanguinis*
Christi typum præ se tulisse, eleganter comprobat. Hactenus audivisti,
 Lector, *Iustinum* quoque *Martyrem* sententiam nostram asserentem
 confirmantemque. Possemus, si plagularum angustia permitteret,
 plura ex *Irenæo*, *Clemene Alexandrino*, aliisque Dei viris testimonia
 subijcere: At, his missis, unicum saltem *Origenem*, (cui nescio,

an ingenio & pietate suo tempore præferendus alius fuerit,) addu-
 camus: Qui in Comment. super Epist. ad Rom. ad verba, *Ubi est
 gloriatio tua, dicit: Sufficere Solius Fidei Iustificationem, ut credens quis
 iam nunc modo iustificetur; etiamsi nihil ab eo operis fuerit expletum. Immi-
 nei igitur nobis, ait, qui integram esse scripturam Apostoli conamur asserere,
 & ordine suo cuncta constare, ut requiramus, qui sine operibus sola Fide
 iustificatus sit. Quantum igitur ad Exemplum pertinet, sufficere arbitror
 illum Latronem, qui cum Christo crucifixus clamavit ei de cruce: Domi-
 ne Iesu, memento mei, cum veneris in Regnum tuum. Nec aliud quic-
 quam describitur boni operis ejus in Evangeliiis, sed pro hac sola Fide ait ei
 Iesus: Amen, dico tibi, hodie mecum eris in Regno meo. Aptemus nunc,
 si videtur, hujus Latronis verba causa Apostoli Pauli, & dicamus ad In-
 daum: Ubi ergo est gloriatio tua? certum quia exclusa est, exclusa au-
 tem non per Legem operum, sed per Legem Fidei. Per Fidem enim iusti-
 ficatus est hic Lator sine operibus Legis: Quia super hoc Dominus non re-
 quisivit, quid prius operatus esset, nec expectavit, quid operis, cum credi-
 disse, expleret, sed sola confessione iustificatum, comitemque sibi, Paradi-
 sum ingressurus, assumpsi. Conferantur denique D. Bebeli Antiquita-
 tes Ecclesiast. nec non D. Baieri Compend. Theol. Hist. Loc. XII. qui
 etiam parvus sit in testimoniis Patrum proferendis; rationem tamen
 reddit haud incongruam, cur Augustini præcipue temporibus, non ex-
 cogitata aut conficta, sed instaurata potius ac vindicata sancta & anti-
 qua hæc Doctrina fuerit.*

QUÆSTIO XXV.

An in futura quoque vita per imputatam justitiam iusti finis
 exituri?

Forensem, quam dicant, Hominis justificationem, quæ fit per iusti-
 tiæ Christi alienæ imputationem, unico ac veluti momentaneo ab-
 solvi Actu, ac, licet ejusdem fructus ulterius se extendat, nullam tamen
 Actus ipsius, nisi in relapsis, crebriorem requiri repetitionem, in con-
 fesso est. Quare & hic non de ipso Actu, neque etiam de Actus repeti-
 tione sermo nobis erit; sed tantum de illius valore, quousque ille tem-
 poris ratione se extendat, h. e. utrum hujus solummodo vite limitibus in-
 cludatur, aut an ipsam quoque Aeternitatem penetret, ac in eadem va-
 leat? Ad quod diversimode respondemus, secundum varium hujus impu-
 tationis

34
33
32
31
30
29
28
27
26
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14

tate justitiæ respectum. Nam in *Theologia Viatorum* imputata justitia propterea tantopere est commendanda, ut homo peccator, perfecta justitia inherente adhuc destitutus, & aliena proinde contegendus, de peccatis iam presentibus quam prateritis in rigoroso Dei judicio securus esse queat. Sed in aeterna vita, ubi inherens quoque justitia omnibus numeris absoluta & consummata erit; imputata certe non plane eodem modo, atque in hac vita locum habere poterit. Quid enim, eradicato penitus peccato, illius, qua nullum erit, Tectione opus adhuc haberemus? At, an nulla prorsus ratione imputata Christi justitia in futura quoque vita locum habere possit; ex eo haud immerito subdubitaverim, quia nunquam desuava ejus *Necessitas* exinde probari posse videtur, quod homo propter peccatum anteactum, quo aeternam Creatoris sui Majestatem graviter offendit, & quod propria satisfactione nunquam plene expiare potuit aut poterit, ad perpetuo abolendam tanti criminis memoriam, aeterna justitiæ Christi tectione in ipsa quoque aeterna vita adhuc indigere sit necessario existimandus. Cumque ipsa S. Scriptura Satisfactionis Christi *VALOREM* in aeternum se extendere testetur, Ebr. X. 14, 10, 12. c. XIII, 8. cur non etiam de actuali ejusdem *VSV* idem, quæso, asfirmaverim? Et sane res omnino ita est! Nam cum & crimen nostrum, quo Deus infinitus fuit læsus, aeterna sit extensionis; cur non & sanguis ille pro nobis effusus, qui Dei ipsius sanguis appellatur, Act. XX, 28. infiniti valoris & extensionis esse debeat existimari? Hinc non absurde quis statueret, Ecclesiam ipsam quoque triumphantem, ut patet ex Apoc. V. 9, immaculati hujus Agni sanguine semel acceptam Deo redditam, Eph. 1. 6. propter ejusdem Meritum tanquam sponsam Agni, ex cujus illa desumpta est offibus, aeternum esse placuram, Eph. V. 30, ideoque Fideles semper sub hoc respectu, quod sint membra Christi, Deo futuros esse chariores. Ac, licet verum sit, quod peccatorum semel remissorum nunquam Deus velit recordari; hoc ipso tamen supponitur, quod justitia Filii Dei, semel nobis collata, debeat ad hunc effectum aeternum conservari. Ut taceam, ipsam quoque vitam aeternam nobis ob imputatam Christi justitiam principaliter conferri; quippe quam nullo plane propria seu inherens justitia merito recuperare in tanto admitti criminis reatu poteramus. Quidni ergo ejusdem quoque valor aeternum necessarius, aeternumque proinde permansurus censeretur? Neutiquam ergo obstat futurus Hominis in altera vita à peccatis liberati status perfectissimus, quasi propter inherens justitiæ abundantiam is nulla tum

insupra-

imputata iustitia opus amplius sit habiturus ; cum supra jam sic annotatum , *Hominem* , tamen in statum perfectæ gloriæ translatum , *nunquam* tamen cariturum Salvatoris sui iustitia , *ejusque gloria* , quæ omnibus Dei Sanctis est in æternum ad futura .

QUÆSTIO XXVI.

An Articulus de Iustificatione sit palmarius ?

In signa sunt quidem prædicata , quibus hunc de Iustificatione Articulum Theologi nostri insigniunt & exornant : quando imprimis *Apol. A. C. p. 60.* illam præcipuum *Doctrina Christiana* locum vocat , qui recte intellectus illustret & amplifcet honorem Christi , & afferat necessariam & uberrimam consolationem piis conscientis ; itemque *Lutherus* in *Cap. XXI. Genes. :* hunc summum vocat *Fidei Articulum* , quo sublato , sive depravato , neque *Ecclesiam* consistere posse , asserit . Cum quo etiam alii Theologi , præsertim *B. Chemnitius* in *LL. Theolog. Part. II. de Iustif. in principio* , & *Meisnerus* , *Anthropol. Decad. III. Disput. XXIV. de Iustif. p. 139* faciunt ; cujus posterioris verba adduci omnino merentur , quando *l. e.* sequentem in modum ait : *Hic Articulus quasi centrum Theologia est , ad quod omnia collineant ; Sacer Oceanus est , in quem omnia confluunt ; Arca Fidei est , que omnia servat intacta & illibata .* Id quod pluribus quoque deduxit *Kromayerus* , in *Theolog. Positivopolem. in præmio ad Loc. X. de Iustif.* quod legi hac de re præ aliis meretur . At salvis his omnibus elogiis nondum tamen videtur satis definitum esse , quod definiendum proposita quæstio proponit : Cum ista valde quidem *Articuli hujus excellentiam* deprædicent , at nondum ipsi omnimodum præ reliquis primatum tribuendum probent . Quæritur itaque , an pro palmario absolute tali hic recte vendideretur ? aut an alteri potius prærogativa hæc sit tribuenda ? ad quam quæstionem , si ita status ejus formetur , negando esse respondendum nullus dubito . Absolute enim loquendo vix omnibus præponi poterit ; cum ille præsertim , qui de *Deo* , *ejusque essentialibus attributis* agit , magis fundamentalis , magisque palmarius ideo mihi videatur , quod *sine illo* , (ut ipsa Scriptura *Ebr. XI. 6.* id confirmat ,) neque hic neque alius articulus subsistere potest , primumque pietatis & omnis bonæ doctrinæ fundamentum is constituit . Unde & ipsum *SS. Trinitatis* & omnium confessione magnum illud pietatis *Mysterium* huic anteponendum esse ideo crediderim ,

rim, quia in ipso absconditos esse omnes sapientia & cognitionis Thefauros, Spiritus S. ait Col. II. 6. & quia hic ipse noster, si explicatus cognosci debeat, ex illo non potest non deduci. Recte tamen pro *palmario secundum quid*, sive in certo genere habetur; habito scilicet ad *Salutis ordinem* respectu, in quo nullus est cum tota salutis nostrae ratione aequae conjunctus, illamque tam immediate & propinque attingens, aut respiciens, quam quidem hic noster, quem *Centrum* totius illius ordinis haud immerito existimamus. Quare admodum huc quadrant verba B. Meisneri supra citata, in quibus illum *Centrum Theologiae* nominat, atque B. Lutherus nullum, hoc depravato, salvum & intactum posse consistere agnoscit. Quibus addo: integram *THEOLOGIAM SALVIFICAM*, hoc fundamento in corde nondum *stabilito* vel *concusso*, aut *abesse* omnino, aut *corruiere*. Quantus autem & quam praeclarus est hic Fidei Articulus, tantus etiam, tamque detestandus error est, quo ejus veritas impeditur. Quod si enim verum est, quod B. Meisnerus ait, articulos omnes alios eo collinquare; pessimè certe faciunt, qui lineas à centro separant ac rescindunt. Id quod de reliquis quoque Fidei paribus tenendum est; quae semper debent spectari in concreto, hoc est, prout se invicem vel includunt, vel supponunt, vel subordinant. Qui certe quo praestantiores in se sunt, eo plus detrimenti per accidens ejusmodi corruptoribus afferunt: quando nempe illi *salutifera Doctrinae corpus*, *veramque Fidei Analogiam*, seu mutuam Articulorum $\chi\epsilon\sigma\iota\nu$, (quae systematici corporis anima est,) eo quasi loco impugnant, quo maxime illius vis & virtus residet. Hinc tandem concludimus: *Quemlibet fidei Articulum* in se quidem esse *omni acceptione & veneratione* propter suam excellentiam *divinissimum*; sed alterum tamen esse *altero*, ut *Membrum Membrum*, *praestantiorem*; *Palmarium* autem in *ordine Salutis*, & cor quasi *Theologiae Salvificae* esse nostrum illum de *Iustificatione*; sed *absolute palmarium & universorum Caput* esse *Articulum de Deo*, & *SS. Trinitatis Mysterio*: pessimamque hinc judicamus esse *haeresin*, illos invicem *discerpere*, & *nexum tollere*; cum unus sine altero *malè cohaereat*, nec diu *subsistere* queat.

QUÆSTIO

QUÆSTIO XXVII.

An Articulus de Iustificatione sit solus Revelationis, an quoque Rationis?

IN proposita quæstione tria sunt, quæ continentur. (1) An Articulus hic sit Revelationis; (2) An sit solus Revelationis; & (3) an quoque Rationis: quod postremum tamen Menbrum totum à secundo pendet, & suâ sponte ex illo fluit. Ad singula ergo non nihil respondebo. Primam quæstionem quod attinet; ex supradictis nulli non, ut confido, patebit, abunde in S. Scriptura fundatam hanc Doctrinam esse, eandemque ita à nobis ex illa deductam, ut de ejus veritate secundum verbum divinæ Revelationis dubitari haud possit. Ad hoc autem in presenti quæstione non aded respicitur, ubi, quod altera quæstio indicat, de eo potissimum quaeritur, an soli id Revelationi tribuendum sit, quod ex ea notum est? Id quod citra limitationem tam absolute affirmari posse valde dubito. Hoc equidem fatendum est, quod plene hæc Doctrina non possit aliunde peti, quam ex Scriptura lumine. Illa enim sola est lumen illud lucens, quo adjuvante Phosphorus in cordibus nostris oritur, ortusque nos ducit in aeternam patriam, 2. Petr. I. 19. At Rationi tamen etiam, quo tertia spectat quæstio, non prorsus ignotam esse abundantioris justitiæ necessitatem: cum ex Ethnicorum quorundam suspensuris putem manifestum esse, quibus, etsi Iesum Nazareum, Salvatorem nostrum, ignoraverint, nihilque eis de justitiâ ipsius imputatione annunciatum fuerit, infinitam tamen Emis Entium Misericordiam, præsertim in ultimo Mortis agone implorarunt, illaque sua peccata tegi desiderarunt; tum magis quoque id ipsum colligo ex interno illo, qui omnibus ad se recte attendentibus inest, accusantis conscientie reatu, quo fit, ut homines de propria Iustitiâ necessario desperent, sicque ad confugiendum à Iustitiâ ad Misericordiam divinam Thronum intum se sentiant compelli. Vid. Rom. II. 15. & cf. illos, qui quæstionem huc spectantem, an Gentiles conscientiam malam tranquillam reddere poterim? ex instituto tractandam sibi sumserunt: quod inter alios fecit Abrahamus Jäschke / Thoruniensis, in Disp. de argumento hoc conscripta, & sub Præsidio Dn. Ioh. Cypriani, Profefs. Lipsiens. habita Lipsiæ 1697, ubi plures huc pertinentes autores allegantur. Hoc ipso tamen Gentilibus Salutem, quæ ad Christianos solos pertinet, non adjudicamus, neque

34

33

32

31

30

29

28

27

26

25

24

23

22

21

20

19

18

17

16

15

14

13

12

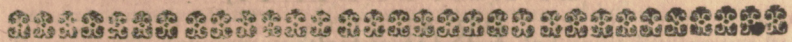
Rationis Lumen ad id, quod *Revelationis* est, æquiparamus; qui tantam inter utrumque intercedere differentiam lubentes confitemur, quanta inter *Luna & Solis* Lumen intercedere nequit. Cæterum inficias ire nolum, à Deo in *ipsis Ethnicis*, si Rationis Lumine ad eum sinem, in quem datum est, recte utantur, majus quoque Lumen accendi; sive per immediatam id fiat Revelationem, sive alio quocunque modo: siquidem *impervestigabiles Sapientia & Cognitionis Dei via* immensa nobis adhuc sint profunditas, ad quam perspicendam oculorum nostrorum acies longe non attingit. cf. Rom. XI. 32, 33. ac vid. D. Speneri *Consilia & Responsa Theolog.* Part. I. p. 46. ubi quoque singulare & elegans D. Dannbaueri hac de re Apophthegma allegatur.

QUÆSTIO XXIIX.

An Doctrina de Imputatione, si rectè sobrieque doceatur, obstat studio pietatis?

HAEC quoque *iniqua Imputatione* Ecclesiæ nostræ gravantur, ac si eo ipso, quod adeo diligenter Doctrinam de *Imputatione justitiæ alienæ* urgent, *propriam ac inbarentem Iustitiam* sublatam vellent, & exceptis quibusdam, quæ ex *hypocrisi & externe tantum* fierent, operibus de *veris Spiritus Sancti fructibus* parum solliciti essent. Non exigua, fateor, hæc est Imputatio: & si illa ex eo demonstrari posset, quod *Doctrina Evangelico-Lutherana*, utat in debita sua puritate conservata, tantam impietatem necessario inferret; haberent sane omnes *vera pietatis studiosi*, quod ipsis nauseam adversus Ecclesiam nostram pareret. At non dubitamus, fore, ut *contrarium mox pateat* ei, qui *publicam nostram Ecclesiæ doctrinam* penitus inspiciat, cognoscatque, tantum abesse, ut vera illius sententia *pietati* obstat, ut huic potius quam maximè sit profutura. Satis nempe jam à Theologis nostris est probatum, hanc ipsam præcipuè ob causam illos *sanctam hancce Thesin* adeo urge-re, ut homo peccator, agnito pariter divinæ *Iustitiæ ac Misericordiæ* fervore, novam gratiam eo *majori sollicitudine curaque* observet, ac custodiat; utpote haud ignarus, tanto *graviore contempta novi fœderis gratiæ* pœnas fore, quanto *majori Evangelii gloria splendore ac Majestate Legis Ministerium* superasset. 2. Cor. III. 7, 8, 9. seqq. Ebr. II. 1-4. Adde præcipuum *Imputationis finem* in eo etiam consistere, ut Deus eo *liberius cum homine reconciliato* possit agere, amissamque restaurare imaginem;

ginem; si homo peccator, aliena Christi iustitia præditus, ad Deum, qui improbos fugit, & abhorret, *possu eo confidentius accedere*, ejusque *gratiosum auxilium* ad subigendum peccatum implorare. Denique *ipsius Fidei Naturam*, vel, (ut B. Brentius ait,) *Ingenium esse bene operari*, supra jam à me demonstratum est: Et ipsa *Aug. Conf.* p. 11. docet: *ILLAM Fidem*, (scilicet quæ justificat,) *debere bonos fructus parere*: add. *Apol. A. C.* p. 95, 96. & ipse judica, *ex quonam principio bona opera oria velint?* ac, an *externæ tantum illorum speciei rationem habeant?* Quare non video, quomodo *Ecclesia nostra*. (si *Pseudo-Lutheranos* exceperis, quos pro *gynoius Luberanis* Ecclesia non agnoscit, & plurimos tamen esse ingemiscit,) jure id possit tribui, ac si parum de *vere-bonis operibus* cogitet: quæ tamen *summe necessaria* ubique profitetur. conf. quæ *Lutherus* de Fidei Indole habet in *Præfat. nunquam satis laudanda* super *Epist. ad Rom. & D. Isaaci Faustii* supra pag. 9. cit. *Disput. Argentorat. habitam 1686. de Fide bonos fructus pariente.* Nec non, quæ hic præcipue est alleganda, *Summè Venerandi Præsidis Theolog. Moral. L. VIII. de Iustif.* p. 69. seqq. ubi *plura hujus rei testimonia ac testes* sunt producta. Demus itaque operam, ut *Sancta Evangelii divini Veritas* in *Doctrina* pariter ac *Vita* suam ostendat puritatem ac virtutem: sic nullus dabitur *Impietati* locus, sed potius re ipsa sentietur *MAGNUM*, imo *MAXIMUM* in hac *Doctrina VERAE PIETATIS MYSTERIVM* contineri.



ΕΠΙΜΕΤΡΑ.

I.

AD *Iustificacionis vocabulum* tanto distinctius intelligendum posset quoque *sequens adhuc distinctio* haud incommode conferri: quod scilicet *IUSTIFICATIO* sit vel *activa*, qua quis iustificat, vel *passiva*, qua quis iustificatur; vel *subjectiva & habitualis*, qua quis iustificatus est. Quocumque autem sensu acceperis: poterit ea etiam porto spectari vel ut *transitiva*, quæ ratione termini ad quem terminatur in alio: Vel *Intransitiva*, quæ ratione termini ad quem in ipso iustificante terminatur.

2. Est porro & hæc notabilis distinctio, quod *ipsa Iustificatio Forensis* duplici modo spectari possit: quatenus illa nempe vel sit *coram*

34

33

32

31

30

29

28

27

26

25

24

23

22

21

20

19

18

17

16

15

14

13

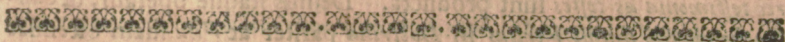
12

judice, qua Actor aut Reus causam suam ipse justificare studet; vel à Iudice, quatenus causa non à partibus, sed à iudice justificatur, quod fit sententiam vel *pronunciando*, vel quoque *exequendo*. conf. quæ jam superius sunt dicta ad quæst. II. in quorum supplementum hæ ipsæ distinctiones adhiberi poterunt.

3. A *Iustificatione Hominis peccatoris coram Deo* rectè excluduntur propriæ *Vires*, propriæ *Opera*, propriæ *Merita*: ideoque illa nec est *naturalis*; nec *gratia quoque fructibus* seu *bonis operibus ex gratia profectis* ita potest tribui, ut eam illa vel *operari* vel *promereri* sint dicenda.

4. *Iustificatio Hominis peccatoris & gratuita* dici potest & non *gratuita*. *HOC* quidem: quia *Mediator* illam nobis promeruit, & *Lytrum* pretiosissimum pro nobis solvit. *ILLUD* autem: quia nos nullo modo promerimus, ut tale *Lytrum* pro nobis solveretur.

5. Quomodo in hac *vita iustitia Christi Imputata* non tollit *Homini Inbærentem*: Ita in *Futura Vita iustitia Homini Inbærens* non tollit *Christi Imputatam*; Vtpote qua in hac *vita magis pro tegumento*, in alterâ autem magis *pro ornamento* indigebimus.



ERVDITAE DISPUTATIONIS
 ERVDITISSIMO DOMINO AVTHORI
 ET RESPONENTI,
 PRAESES.

Qui felicissimum beatissimumque illum statum, in quo conditus olim & constitutus homo fuit, quoque per peccatum, iustissimo Dei iudicio, excidit, & ad quem, miserante Patre cœlesti, per Christum, Mediatorem & instauratorem omnium, via recens, viva & vera dedicata nobis est, secreta atque devota mentis æstimatione secum penitaverit: is sane summe admirandum, nec verbis satis explicandum, iustitiæ & gratiæ divinæ temperamentum concordiamque deprehendet; quod nimirum *Deus omnes conclusit in inobedientiam, ut omnium misereatur*, ac proinde haud abs re cum D. Paulo exclamabit: *O profundas inexhaustasque divitias sapientiæ, cognitionis, & gratiæ Dei salutiferæ, quæ in Iustificationis opere*, (sic enim una voce significanti appellari ordo ratione salutis nostræ solet,) miseris mortalibus apparuit, publice in Evangelio oblata, & contra Satanæ molitiones assiduas conservata, saltem apud

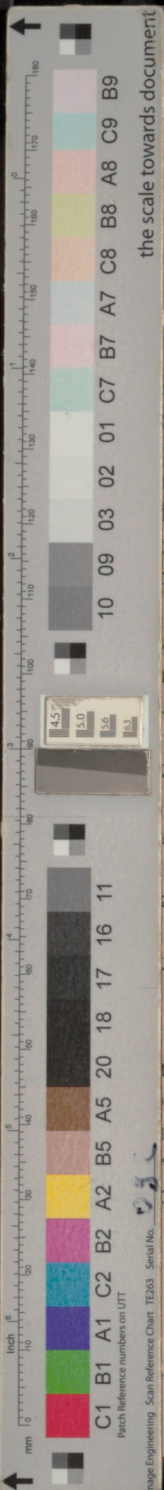
apud aliquos, atque è pertinacibus tenebris subinde in lucem prolata est: quemadmodum ex Historia S. omnium seculorum abunde liquet intelligi potest, & vel Patrum nostrorum memoria testatur. Quis enim ignorat, D. LVTHERVVM, purioris religionis instauratorem divinitus excitatum & datum, in id cum primis incubuisse, ut summum hoc salutis caput, in Papatu penitus oblitteratum, reduceret, illustraret, & posteritati quam diligentissime commendaret: quum vere judicaret, *jacente & perente hac Doctrina, jacere & perire simul totam cognitionem veritatis; ea vero floreute, florere omnia bona, religionem, verum cultum, gloriam Dei, certam cognitionem omnium statuum & rerum.* Hinc etiam pii Confessores in Apologia A. C. clementes patientesque aures sibi dari à Carolo V. petierunt, cum rationem redderent fidei ac spei suæ de hac controversia, utpote in qua præcipuus locus Doctrinæ Christianæ agitur, ac qui (licet mihi vernaculo sermone verba proferre, quia ponderosiora & pleniora sunt, quam in Latino exemplari leguntur,) zu klarem/richtigen Verstande der gangen H. Schrift fürnehmlich dienet/und zu dem unaussprechlichen Schatz/ und dem rechten Erkantnis Christi allein den Weg weist/auch in die ganze Bibel allein die Thür aufthut/ohn welchen Artickel auch kein armes Gewissen einen rechten beständigen gewissen Trost haben oder die reichthümer der gnaden Christi erkennen mag. Quæ cum ita sint, ubi vis ea dilucide docente Scriptura S. hæc doctrina nunquam satis tractari & inculcari nec quicquam de ea remitti potest; *sed si istam videris labefactari aut periclitari, non verebere vel Petro, vel Angelo è caelo resistere.* Hic summe necessarium est inflexibilem & obstinatum esse, neminem audire, nemini cedere, sed unice hætere per fidem in Christo, qui est *צדק מורה* verus Doctor ad justitiam, & *ἰέλθω νόμος, εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι, καὶ τελειωθείς ἐγένετο πῶς ὡσαύτως αὐτῷ πᾶσιν αἰτίῃ σωτηρίας αἰωνίης.* In corde ergo nostro iste unus regnet articulus, scilicet fides Christi; ex quo, per quem, & in quem, omnes nostræ, diu noctuque fluant & resuunt Theologicæ cogitationes, prout Lutherus de se scribit. Nec existimemus eocogitationibus, clamoribus aut disputationibus rem absolvi, aut actionem levem esse, quando audimus vulgo forensem dici & in imputatione consistere. Quin potius perterriti processu judiciali, discamus supplices provocare à iudicio & iustitia divina ad misericordiam, & confugere μετὰ παρηγορίας ad thronum gratiæ. *Sola enim Fides apprehendit Christum, (ut Megalander iterum) & habet eum præsentem, inclusumque tenet, ut annulus gemmam, & qui*

¶ qui fuerit inventus hac fiducia apprehensi Christi in corde, illum reputat
 Deus justum. Vires igitur somniores Sophistas, qui Christum nobis sic ju-
 stitiam & sapientiam faciunt, ut semper vel objectum, vel causam justitiae
 nostra statuunt, usum vero ejus, qui est per fidem in eum, penitus ignorantes,
 de quo solo loquitur Paulus I. Cor. I. 30. Fides enim in Christum facit eum in
 me vivere, & moveri, & agere, non secus atque salutare unguentum in agrum
 corpus agit, efficiturque cum Christo una caro, & unum corpus, per intimam
 & ineffabilem transmutationem peccati nostri in illum justitiam. Verus itaq;
 ac salutaris usus hujus Doctrinae, teste B. Gerharo, imo Scriptura & experi-
 entia, in seris tentationibus & conscientia angoribus demum conspicitur,
 nec, ceu Confessores Art. XX. A. C. piamentem expresserunt, sine illo
 certamine pertere factae conscientiae intelligi haec Doctrina potest. Quare
 male de ea re judicant homines imperiti & profani, qui Christianam justitiam
 nihil esse somniant, nisi civilem & philosophicam justitiam. Unde procul
 arcendos esse ait Lutherus, qui distinctionibus e suo cerebro depromtis, justitiam
 aliam moralem, aliam fidei, & nescio quas alias, ad Theologiam affe-
 runt. Justitia enim Christiana & humana non tantum prorsus diversa, sed
 contraria quoque sunt. Verum de his atque talibus, plura dicere nec va-
 cat, nec opus est; cum Tu, Clarissime charissimeque Dn. HEPPLEN, vesti-
 gia Prophetarum & Apostolorum, Nostrique Lutheri diligenter pre-
 mens, omnes fere controversias hic occurrentes, breviter & nervose, mo-
 deste insuper & in charitate, attigeris & contra veteres novosque hostes
 disceptaveris, non tantum exercitii gratia, ut plerique Juvenes facere so-
 lent, sed veritatis & conscientiae causa. Quapropter non possum non Ti-
 bi de tam egregio sacrorum studiorum specimine gratulari, & ominari,
 Te vota expleturum B. Brentii: *Utinam Christiani (addo ego, Doctores
 & ministri verbi) justitiam fidei recte intelligerent, majorem certe in rebus spi-
 ritualibus diligentiam adhiberent, semperque in pietate proficere studerent.*
 Ego sane audacter pronuncio, & expertus loquor, paucissimos etiam in-
 ter nos recte hunc articulum capere & tradere, sicque gravissime errare,
 si non in theoria saltem in praxi, ita ut dicere nequeant cum Apostolo
 Rom. IV, 31. *legemne igitur tollimus per fidem? absit: imo legem stabilimus
 per fidem.* Vale in Domino, Amice ætimatissime, & quod coepisti, ha-
 besque, retine & urge, memor vaticinii Lutheri in Expl. Joh. VI. T. V.
 Alt. p. 682. *Ich sorge/ man wird bey dem Artikel nicht bleiben/ und es
 sind leider bereit unter uns viel/ die ihn verachten &c. Ich will aber an
 dem Artikel lernen und lehren so lange ich lebe &c.* Deprop.

Giesl. d. XX. Octobr. 1708.







the scale towards document

THES. IX.

hinc Theologorum digni sunt, qui subor-
tibus, quibus non solum pax & tranquillitas
statatur, sed etiam præcipua doctrinæ salvificæ
luntur, cum Autoribus istorum motuum vel
amicitiam, aut ipsorum deliria, si non ex-
n rejiciunt.

THES. X.

per DEI gratiam nullus sit defectus librorum
odoxis Theologis orthodoxe conscriptorum,
purorum Mysticorum scripta, aut illa, quæ
m orthodoxe quidem sentientibus non tamen
ibus consignata, tanto studio præ aliis com-
nisi simul prode gestiamus animam nostram
orum faventem.

THES. XI.

piam Theologorum de Fanaticorum Scriptis
saret, causam allegans, quod illa non legerit,
exerit, de illo parum sibi promittere potest
æprimis si talia scripta passim ab auditoribus
cium Doctoris sui desiderent.

THES. XII.

teologorum contra hæreticos seductores fer-
rincipum aut Magistratum in eosdem ani-
atenus vel ab officiis publicis removentur vel
privantur, vel exilio mulstantur, ferre non
o abunde significant, quod Indifferentissimo
atque fenestras apertas cupiant.

THES. XIII.

um hæctenus Ecclesia JESU Christi per publi-
radicationem & bene ordinatas institutiones
es habuit accessiones; ita postquam Collegia
recteque instituta in & per se nullam merentur
commendari & frequentari cœperunt, parum
utili-

X 3

34

35

36